



## Науково-педагогічний журнал Миколаївщини

№ 4 (4) / 2012

**Засновано** у 2011 році

**Видається** щомісячно

**Свідоцтво** про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації МК № 708-204/Р від 01 вересня 2011 р., видане Державною реєстраційною службою України

**Адреса для кореспонденції:**  
54056, Миколаїв, вул. Космонавтів, 55, а/с 116.  
**E-mail:** parus.nikolaev@gmail.com  
**Сайт в мережі Інтернет:**  
www.parus.nikolaev.ua

З питань розміщення реклами звертатися до редакції за тел.: +38 (063) 428-92-54 чи через e-mail: parus.nikolaev@gmail.com

Рекламна інформація, яка не відповідає статусу наукового журналу, не розглядається.

Статті, що надходять до редакції, рецензуються. За достовірність відомостей, викладених у статтях, відповідальність несуть автори.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів матеріалів. При використанні матеріалів посилання на журнал обов'язкове.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

*Усім авторам, які бажають розмістити наукову публікацію в нашому журналі, необхідно звернутися в редакцію журналу за тел.: +38 (063) 428-92-54 або написати на e-mail: **parus.nikolaev@gmail.com***

**В.О. ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА**  
Тетяна ЛЕБЕДЕНКО

**ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР**  
Дар'я СТОРЧЕУС

**НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ**  
Неля ХОМКО  
Катерина ХАРІЧКОВА  
Ірина АНДРОСОВА  
Тетяна КОМОВА

**ОРІГІНАЛ-МАКЕТ**  
Наталя ХАРИТОНОВА

*З умовами публікації можна ознайомитись на сайті:*  
**www.parus.nikolaev.ua**

Підписано до друку 02.04.2012 р.  
Формат 60x84/8.  
Журнал видається українською, російською та англійською мовами.  
Наклад 100 прим.  
Розповсюджується безкоштовно.  
**ДРУК**  
ФОП Москвін А.А.  
м. Запоріжжя  
вул. Жуковського, 57  
тел. (061) 289-22-00



## Місце внутрішнього аудиту та фінансового контролінгу у системі антикризових заходів

ПОЛУЯНОВА О.І.

ПЕРМІНОВА В.В.

*Автомобільно-дорожній інститут  
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

**Ф**ундаментальні засади фінансово-господарської діяльності підприємств на нинішньому етапі розвитку світової економіки зазнають докорінних змін. Утворення суб'єктів господарювання різних форм власності спричинило розвиток нових форм контролю за станом обліку та ефективністю функціонування підприємств. Оскільки рівень фінансових ризиків, яких зазнають суб'єкти господарювання, сьогодні є значно вищим, ніж раніше, характерною рисою сучасного етапу розвитку економічних відносин є стрімке зростання кількості фінансово неспроможних підприємств. Це пов'язано зі світовою фінансовою кризою, яка значно вплинула на українську промисловість в цілому. Тому особливої актуальності набувають питання функціонування служб внутрішнього аудиту.

Гострота порушеного питання обумовлює пильний інтерес з боку зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як Дж. Акерлоф, У. Вікрей, Р. Коуз, Д. Канеман, К. Ерроу, Дж.Мирліс, М. Спенс, Дж. Стігліц – було присуджено Нобелівську

премію в галузі економіки, Н.Дорош, О. Кіреєв, В. Рудницький, А.Ткаченко.

Мета дослідження – розкрити сутність, засади побудови антикризового фінансового контролінгу та внутрішнього аудиту, як елементів системи ризик-менеджменту; розглянути чинники подолання фінансової кризи на підприємстві; проаналізувати необхідність впровадження внутрішнього контролю в сучасних умовах.

Передумовою вирішення проблем антикризового управління фінансами підприємств є розроблення механізмів зменшення нерівномірності в інформаційному забезпеченні суб'єктів економічних відносин. Успішне подолання фінансової кризи на підприємстві визначається двома основними чинниками: наявністю реального плану антикризових заходів та його фінансовим забезпеченням (рис. 1). Антикризовий план має включати не лише заходи з фінансового оздоровлення підприємства, а й складову ризик-менеджменту, що спрямована на попередження фінансової кризи [1].

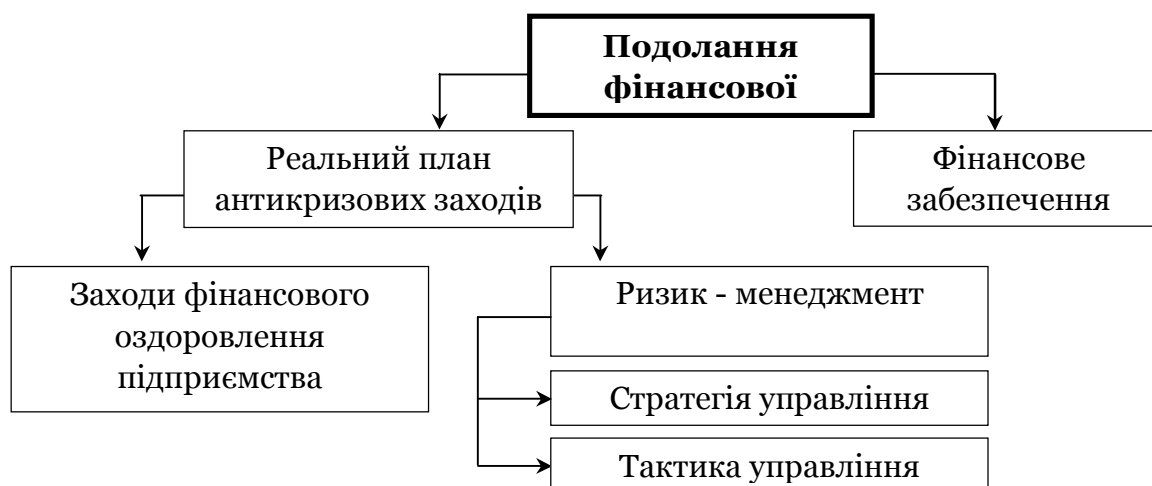


Рисунок 1 – Схема подолання фінансової кризи на підприємстві

Ризик-менеджмент – сучасна економічна наука, що представляє ризик як вірогідну подію, в результаті настання якої можуть відбутися позитивні, нейтральні або негативні наслідки; це система управління ризиками, яка включає в себе стратегію та тактику управління [2].

Але для якісного забезпечення складових ризик-менеджменту, дуже важливу роль грають фінансовий контролінг та внутрішній аудит.

Під фінансовим контролінгом прийнято розуміти функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень, координації та загального інформаційного забезпечення керівництва підприємства. Служби фінансового контролінгу на підприємстві безпосередньо не приймають рішення, а здійснюють їх підготовку, функціональну та інформаційну підтримку і контроль за реалізацією. Інформаційне забезпечення менеджменту повинно здійснюватись у зрозумілій для користувачів формі. З цією метою відповідна інформація спочатку обробляється, узагальнюється, аналізується і подається користувачам у формі рапортів, звітів, доповідних записок, резюме, рекомендацій, прогнозів тощо [3].

Запровадження контролінгу на підприємствах в Україні обумовлено необхідністю інформаційного забезпечення та координації системи планування, синхронізації різних видів обліку, аналізу відхилень та контролю, внутрішньої та зовнішньої прозорості управлінських рішень, інформаційного та методичного забезпечення менеджменту, підтримки на належному рівні ризик-менеджменту.

Тому, до пріоритетів антикризового фінансового контролінгу належать: забезпечення функціонування ризик-менеджменту та функціональна підтримка прийняття антикризових фінансових рішень. Проте, антикризовий фінансовий контролінг має концентруватися на вирішенні таких основних завдань:

- розроблення ефективної концепції антикризового менеджменту та, у разі необхідності, плану санації (оздоровлення) підприємства;

- упровадження (або підвищення ефективності функціонування) системи ризик-менеджменту з тим, щоб прискорити

виявлення кризових явищ та забезпечити прийняття адекватних заходів для їх подолання;

- експертна та інформаційна підтримка управлінських рішень у процесі реалізації окремих антикризових заходів (модулів);

- контроль за реалізацією антикризової концепції, своєчасне виявлення відхилень, додаткових ризиків з відповідною корекцією планів [3].

Наряду з фінансовим контролінгом, чинником подолання фінансової кризи є внутрішній аудит. Внутрішній аудит – це незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах. Мета внутрішнього аудиту – допомогти членам суб'єкта господарювання ефективно виконувати свої функції. Внутрішні аудитори надають керівництву суб'єкта господарювання дані аналізу й оцінки, рекомендації та іншу необхідну інформацію за результатами перевірок [4]. Завдяки аудиту нейтралізуються ризики та зменшується потенціал конфлікту інтересів на початковій стадії їх виникнення. Особливості аудиту підприємств окремих видів діяльності визначаються нормативно-правовими документами, наявними ресурсами, рівнем ризиків, особливостями внутрішньої системи контролю та специфікою операційної діяльності.

Основне завдання внутрішнього аудиту - забезпечити ефективність функціонування всіх підрозділів підприємства на всіх рівнях управління, а також захистити законні майнові інтереси підприємства та його власників. Крім того, внутрішній аудит може вирішувати й інші завдання:

- проведення перевірок виконання наказів і розпоряджень власника та керівництва підприємства;

- перевірка правильності складання та виконання умов договорів;

- перевірка стану бухгалтерського обліку та звітності, їх достовірності і законності, доцільності господарських операцій;

- перевірка наявності, стану, правильності оцінки майна, ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, дотримання діючого порядку встановлення та застосування цін, тарифів, розрахунково-платіжної

дисципліни, своєчасності сплати платежів до бюджету та позабюджетних фондів;

- проведення аналізу діяльності підприємства та його підрозділів з метою визначення шляхів підвищення ефективності господарювання;

- розробка проектів, експертних висновків та інших матеріалів, пов'язаних зі створенням нового і реорганізацією діючого підприємства тощо;

- проведення перевірок бухгалтерської звітності;

- розробка та надання керівництву пропозицій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку та розрахункової дисципліни, оптимізації програм розвитку, покращання структури виробництва, розширення видів діяльності, модернізації системи контролю;

- проведення наукових досліджень з організації та методології обліку, управління, фінансового контролю.

Потреба у внутрішньому аудиті обумовлена також тим, що верхня ланка управління не займається безпосередньо контролем повсякденної діяльності структурних підрозділів підприємства, у зв'язку з чим відчуває потребу в інформації, що формується на нижчому рівні. Менеджери не мають досить часу, щоб перевірити виконання вказівок і часто не володіють специфічними інструментами такої перевірки, тому вони не можуть своєчасно виявити приховані недоліки і відхилення, а внутрішні аудитори забезпечують захист від помилок і зловживань, визначають «зони ризику», можливості усунення майбутніх недоліків або відхилень, допомагають ідентифікувати і "посилити" слабкі сторони в системі управління.

Внутрішній аудит, раціональна система обліку й економічного аналізу сприяють зниженню собівартості продукції та обсягів непродуктивних витрат, зростанню прибутку, підвищенню ефективності менеджменту підприємств, виявленню зловживань і помилок та забезпечують оперативне їх попередження. Він покликаний організувати структуру контролю, а також підтримувати її в такому стані, щоб вона відповідала цілям підприємства.

Дієвість системи ризик-менеджменту забезпечується в результаті запровадження контролінгу та внутрішнього аудиту, при цьому розбудова та підтримка функціональної спроможності системи ризик-менеджменту має бути завданням контролінгу ризиків, а перевірка ефективності системи – компетенцією внутрішнього аудиту. На відміну від контролінгу, який підпорядковується виконавчому керівництву підприємства, внутрішній аудит є органом власників і в організаційному плані має підпорядковуватися вищому рівню управління, ніж об'єкт перевірки. В сучасних умовах, дуже актуально та навіть необхідно впроваджувати систему внутрішнього контролю. Це є невід'ємною складовою успішного розвитку компанії в умовах швидких змін зовнішнього середовища не на користь підприємств, підвищення складності процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом. Наскільки при цьому внутрішній аудит стане корисним, залежить від завдань, які будуть перед ним поставлені.

### Література:

1. Удосконалення обліку та аудиту господарської діяльності на основі впровадження нових положень бухгалтерського обліку в Україні: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. 16-18 жовтня 2000 р. – К.: КНЕУ, 2000. – С.190-191.
2. Гольдштейн Экономический инструментарий принятия управленческих решений. / Г.Я. Гольдштейн, А.Н. Гуц. – Таганрог: ТРТУ, 1999.
3. Ільїна С.Б. Контролінг процесів господарської діяльності: навч. посібник / С.Б. Ільїна, Т.С. Журба. – К.: Професіонал, 2008. – 592 с.
4. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2012. – 544 с.
5. Терещенко О.О. Антикризове управління фінансами підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 34 с.

## Організаційно-правові аспекти підстав виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері земельної реформи

**ХАРЬКОВ В.О.**

*студент магістратури юридичного факультету  
Запорізького національного університету*

**В** теорії права є декілька підходів до розуміння підстав виникнення, зміни та припинення правовідносин, що значно ускладнює їх характеристику у певній сфері правового регулювання. В нашому випадку це сфера правового регулювання реформування земельних відносин. Тому необхідно відмежувати підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері земельної реформи від інших суміжних правових категорій.

Правові приписи виступають у якості підстав виникнення, зміни та припинення правовідносин, як правило, разом із настанням певних життєвих обставин, тобто юридичних фактів, які ними ж і передбачені. В той же час прийняття і вступ в силу того чи іншого нормативного акту може виступати безпосередньою підставою правовідносин у сфері земельної реформи, зокрема правовідносин нормотворчості. У нормативних актах у сфері земельної реформи містяться вказівки Кабінету Міністрів України та іншим органам державного управління розробити нормативні акти у сфері земельної реформи (п. 10 Постанови Верховної Ради України від 13 березня 1992 р. [4], п. 9 Указу Президента України від 12 липня 1995 р. [5], п. 4 Прикінцевих положень ЗКУ та інші). Або органи державної влади у межах своєї компетенції та у розвиток того чи іншого нормативного акту розробляють і приймають конкретизуючі його нормативні акти.

Правовідносини у сфері земельної реформи породжуються, змінюються або припиняються не окремими юридичними фактами, а переважно юридичними складами. Це стосується насамперед економічного напрямку земельної реформи [2, с. 51]. Так, відносини щодо приватизації землі виникають на підставі подачі клопотання та обґрунтованих

документів (для підприємств) або заяви (для громадян) та їх реєстрації відповідною радою або місцевою державною адміністрацією. Припиняються такі відносини з винесенням рішення ради або місцевої державної адміністрації про приватизацію, відведенням земельної ділянки в натурі, видачею державного акту та його реєстрацією в органах державного управління по земельних ресурсах (ст. 125 ЗКУ від 25 жовтня 2001 р.).

Правовідносини щодо реформування органів державного управління земельними ресурсами розпочалися лише тоді, коли на підставі Указу Президента “Про створення єдиної системи державних органів земельних ресурсів” було прийняте Положення про Державний комітет по земельних ресурсах, затверджена гранична чисельність працівників державних органів земельних ресурсів та затверджені типові положення про місцеві управління (відділи) земельних ресурсів.

В залежності від характеру правових наслідків за скоєні правопорушення у сфері земельної реформи останні можна поділити на виявлені практикою правозастосування та невиявлені нею, що відбувається на різних рівнях державної влади. Другими є, наприклад, незвертання уваги на порушення термінів та строків проведення заходів по перерозподілу земель та по поліпшенню їх якісного стану, термінів та строків розробки та прийняття відповідних нормативних актів у сфері земельної реформи, виконання повноважень одних уповноважених органів земельної реформи іншими тощо. Тут можливе було б застосування заходів дисциплінарної відповідальності та додаткових заходів відповідальності для державних

службовців, але практично цього не відбувається.

Процес реформування земельних відносин, як і будь-який реформаторський процес, повинен мати своє логічне завершення шляхом встановлення якісно нових земельних правовідносин. Кожен захід земельної реформи є триваючими в часі сукупності правовідносин, де одне правовідношення поступово змінює інше по мірі того, як досягаються цілі реформування. Отже, потрібно виокремити підстави зміни правовідносин у сфері земельної реформи, якими на рівні конкретних правовідносин є результати дій їх суб'єктів, досягнення яких дає змогу перейти від однієї стадії процесу до іншої. Так, отримання та документальне закріплення всіх погоджень проекту відводу є підставою для розгляду останнього радою та прийняття відповідного рішення. В той же час змінити певний комплекс правовідносин у сфері земельної реформи можуть дії у вигляді прийняття управлінського рішення про це уповноваженим органом держави, зокрема Верховною Радою України. Події можуть виступати тут у якості передумов зміни правовідносин у сфері земельної реформи.

Підставами припинення правовідносин у сфері земельної реформи повинні стати приписи законодавства у сфері земельної реформи та нового земельного законодавства, а також юридичні факти. Оскільки сучасна земельна реформа в Україні триває, тому характеристику підстав припинення правовідносин у сфері земельної реформи можна зробити шляхом прогнозування їх рис у майбутньому.

Юридичні факти - підстави припинення регулятивних правовідносин у сфері земельної реформи можна розділити на: а) юридичні факти, що припиняють конкретні правовідносини у сфері земельної реформи; б) юридичні факти, що припиняють цілий комплекс правовідносин у сфері земельної реформи, наприклад, сукупність правовідносин одного з виділених нами раніше напрямів.

Перша група юридичних фактів, як правило, знаходиться у нормативних актах, що регулюють реформаторські процеси. Для існування таких юридичних фактів в більшості випадків не потрібно

прийняття окремих нормативних актів. Наприклад, "припинення земельних приватизаційних правовідносин здійснюється на підставі сукупності юридичних фактів, які юридично фіксуються видачею Державного акту на право власності і його реєстрацією" [1, с. 13], що передбачено ст. 125 ЗКУ та конкретизовано в нормативних актах Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України і Держкомзему України окремо по кожному виду приватизації. У випадку наявності другої групи фактів виникає необхідність у прийнятті спеціального нормативного акту, який би визначив умови зупинення процесу реформування земельних відносин в тому чи іншому напрямі.

Юридичні факти - підстави припинення правовідносин у сфері земельної реформи, аналогічно підставам виникнення правовідносин в цій сфері за їх зв'язком з індивідуальною волею суб'єкта будуть існувати переважно як дії. Тут варто казати не просто про дію як процес, а про результат дій, які суб'єкти правовідносин здійснювали, реалізуючи свої права та обов'язки у сфері земельної реформи [3, с. 52]. Так, правовідносини нормотворчості у сфері земельної реформи припиняються, коли рішення прийняте і вступило в законну силу. Відносини інвентаризації земель вважаються завершеними, коли здійснено обстеження земель і складено акт про це. Результати дій, як правило, набувають правової форми, а саме документального закріплення отриманого результату.

Події (стихійні лиха, військові дії, народження або смерть людини), тобто юридичні факти, що відбуваються незалежно від волі людини, в змозі лише призупинити на деякий час як конкретні правовідносини у сфері земельної реформи, так і весь їх комплекс, але не зупинити їх, оскільки до того часу, поки буде існувати держава і суспільство в нашій країні (в якому б стані вони не знаходилися), розпочата земельна реформа знайде своє завершення. Інше питання - в якому напрямі піде реформування, але в загальному вигляді це залежить від ефективності діяльності держави в напрямку досягнення мети реформування.

Таким чином, події можуть стати підставами зміни правовідносин в сфері земельної реформи. Але і такий вплив їх

на останні за деяких обставин може мати велике значення. Тому передбачити можливість настання певних подій, а також їх ймовірні наслідки - важливе завдання теорії і практики реформування земельних відносин.

Але події можуть припинити конкретні реформаційні правовідносини. Так, смерть громадянина, що є суб'єктом відносин розподілу земель в процесі здійснення земельної реформи, припиняє останні. Ті ж наслідки будуть і при техногенному забрудненні сільськогосподарських угідь, що стали об'єктом розподілу, оскільки ст. 170 ЗКУ передбачає вилучення їх із

сільськогосподарського обігу та консервацію.

З огляду на сучасний стан процесу земельно-правового реформування юридичні факти як підстави правовідносин у сфері земельної реформи набули сьогодні певної системи правового регламентування ЗКУ, виданими на його підставі законами і підзаконними актами та їх наукового тлумачення. Але встановлена система потребує вдосконалення шляхом 1) встановлення єдиних процесуальних строків у сфері земельної реформи; 2) встановлення науково обґрунтованих термінів початку та закінчення земельно-реформаційних заходів.

### **Література:**

1. Про приватизацію та оренду земельних ділянок несільськогосподарського призначення для здійснення підприємницької діяльності: Указ Президента України від 12 липня 1995 р. // Урядовий кур'єр. - 1995. - 18 липня.
2. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України від 13 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 25. - Ст. 355.
3. Силенок О.І. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері земельної реформи // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка.- Юридичні науки.-1998. - Вип. 36. - С.50-55.
4. Советское земельное право. Под ред. Н.И. Краснова, В.П. Балежина. - М.: Юр. лит., 1977. - 448 с.
5. Андрейцев В.І. Земельна реформа і приватизація земель: проблеми правового забезпечення // Право власності в Україні в умовах ринкових відносин. - К., 1995. - С. 11-15.

## **Суб'єкти державного регулювання правовідносин у сфері земельної реформи**

**ХАРЬКОВ В.О.**

*студент магістратури юридичного факультету  
Запорізького національного університету*

**С**уб'єкти правовідносин у сфері земельної реформи - це окремі індивіди та їх організації (не індивідуальні суб'єкти) різних рівнів та напрямів діяльності, які на підставі закріпленої у правових нормах у сфері

земельної реформи правосуб'єктності реалізують свої суб'єктивні права та обов'язки шляхом активної діяльності по реформуванню земельних відносин.

Застосовуючи загальноприйнятий розподіл суб'єктів правовідносин на

громадян та організації (державні та недержавні) [1, с. 114; 2, с. 33; 3, с. 483], класифікуємо суб'єктів правовідносин у сфері земельної реформи в залежності від особливостей їх правового статусу у цій сфері.

1. Суб'єкти проведення земельної реформи, якими є переважно державні та уповноважені державою органи, а також деякі державні та недержавні організації, що не наділені державно-владними повноваженнями. Ця категорія суб'єктів поділяється на: 1) державні органи, які організують проведення земельної реформи, зокрема здійснюють її концептуальне, законодавче та програмне забезпечення - Верховна Рада України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим; 2) державні органи та органи, уповноважені державою, на які покладено обов'язок безпосереднього здійснення земельної реформи - Кабінет Міністрів України, Державний комітет України по земельних ресурсах (Держкомзем України) та його місцеві органи, місцеві ради, органи місцевої державної виконавчої влади; 3) державні органи, на які покладається контроль за здійсненням земельної реформи - Верховна Рада України, зокрема ряд її комітетів, Держкомзем України та його місцеві органи; 4) державні органи, що зобов'язані сприяти проведенню земельної реформи - природоохоронні, санітарно-епідемічні органи, органи архітектури, фінансові та податкові органи тощо; 5) державні та недержавні організації, не наділені державно-владними повноваженнями, що уповноважені сприяти процесу земельної реформи - державні та недержавні землевпорядні організації, учбові та наукові заклади, консультаційні організації тощо.

Серед останніх чисельні іноземні та вітчизняні організації, такі як Агентство США з Міжнародного Розвитку (USAID), що реалізує проект "Продаж земель підприємствам України" [6], "RONCO Consulting Corporation", "IFC" [7], проект паювання земель представництва TACIS в Україні [8], канадський пілот-проект реєстрації земель у Івано-Франківській області [9], Проект приватизації землі та реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств в Україні Міжнародної Фінансової Корпорації [10, с. 96], Центр приватизації та аграрної реформи у Львівській області [8], Інформаційно-ресурсний центр

"Реформування земельних відносин в Україні" [13].

2. Суб'єкти, в інтересах яких проводиться земельна реформа: громадяни та їх організації, які виявили бажання скористатися своїми правами в ході земельної реформи. Під громадянами у сфері земельної реформи треба розуміти громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства.

У державно-правовому напрямі та діяльності по правовому забезпеченню земельної реформи громадяни виступають, по-перше, у внутрішніх відносинах державних органів у сфері земельної реформи (у широкому розумінні), у яких вони працюють, по-друге, у зовнішніх відносинах як представники певних державних органів у сфері земельної реформи, по-третє, як представники інших держав, недержавних організацій, в тому числі іноземних, що здійснюють консультування щодо розробки нормативних актів у сфері земельної реформи. У двох перших відносинах суб'єктами можуть бути лише громадяни України. Інші ознаки правосуб'єктності залежать від їх посади.

Організації громадян розглянемо з точки зору їх поділу на 1) державу та її організації та 2) недержавні організації. "Головною ознакою для виокремлення даного виду організації як самостійного виду учасників правовідносин є характер діяльності, функції, що виконуються цими суспільними утвореннями [1]". На відміну від громадян, права та обов'язки яких у сфері земельної реформи є потенційно рівними, організації обмежені тими функціями, які на них покладені в силу положень (статутів, угод) про них або закону. Тому їх права та обов'язки будуть розглянуті в залежності від функціонального призначення тієї чи іншої організації у кожному з напрямів земельної реформи.

Перший розподіл зроблено на підставі того, чи виконують організації організаційно-владні функції та на якій формі власності вони засновані. Держава та її організації виконують організаційно-владні функції та засновані на державній формі власності. Але не всі державні організації виконують владні повноваження. Ними є лише державні органи. Інші державні організації, тобто організації, засновані державою без наділення їх владними повноваженнями, у сфері земельної реформи - це державні



підприємства, державні наукові та учбові установи тощо.

Оскільки предметом нашого дослідження є земельна реформа як перетворююча діяльність держави та її органів, то ясно, що держава є обов'язковим суб'єктом земельних реформаційних правовідносин як ініціатор, організатор, керівник та суб'єкт забезпечення земельної реформи. Крім того, в економічному аспекті земельної реформи вона виступає і як власник земельних ресурсів країни.

Але в той же час “держава не може поза своїми органами виступати носієм прав та обов'язків, виступати у правовідносинах” [2, с. 96]. Тому і у сфері земельної реформи держава діє в особі уповноважених нею органів та організацій. Їх правосуб'єктність має єдину ознаку - вони можуть бути суб'єктами правовідносин з моменту їх утворення (зокрема, затвердження положень про них або в окремих випадках їх державної реєстрації). Крім того, на відміну від недержавних організацій, у положеннях про державні органи або у законі повинно бути встановлено, що вони виконують функції у сфері земельної реформи (або окреслено напрями діяльності, які об'єктивно відносяться до земельної реформи). Комплекс прав та обов'язків державних органів у сфері земельної реформи залежить від приналежності його до певної гілки влади та рівня державного органу в ній.

Суб'єктами земельної реформи в частині перерозподілу земель могли бути виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад та органи місцевої державної виконавчої влади у випадку делегування їм цих повноважень радою, тобто видання останньою відповідного рішення про це, на підставі ст. 3 ЗКУ в редакції 1992 р., хоча чинний ЗКУ такого делегування вже не передбачає.

Тут треба зауважити, що делегування згідно з ч. 3 ст. 3 ЗКУ в редакції 1992 р. стосувалося повноважень передачі, надання або вилучення земельних ділянок. Тому рада могла прийняти рішення про будь-який варіант із цих дій. У разі ж виникнення земельного спору необхідно з'ясувати цю особливість, як і взагалі наявність делегованих повноважень. Так, у справі за позовом ОСОБА\_1 до виконкому Зеленівської селищної ради про визнання незаконним рішення виконкому № 21 від 3 травня 1994 р. [11] було встановлено, що

повноваження щодо вирішення питань про вилучення земельних ділянок виконкому не надавались. Проте останній 3 травня 1994 р. прийняв рішення, згідно з яким було скасовано його рішення про виділення земельної ділянки ОСОБА\_1 у розмірі 0,19 га, із яких 0,135 га було виділено ОСОБА\_2, а 0,055 га залишено на праві власності за ОСОБА\_1.

Відсутність делегованих повноважень була встановлена у справі за позовом сільської ради про визнання недійсним розпорядження голови обласної державної адміністрації про відведення земельної ділянки сільськогосподарського призначення управлінню комунального господарства міськвиконкому під будівництво полігону твердих побутових відходів [12].

Коло державних органів, що наділені правами і обов'язками у сфері земельної реформи, не обмежується лише державними органами. Інші державні організації (державні підприємства, учбові, наукові заклади тощо), що не мають статусу державних органів, можуть бути суб'єктами: економічного напрямку земельної реформи, якщо їх землі стали об'єктом тих чи інших правових форм перерозподілу (крім передачі земель у власність цим підприємствам), грошової оцінки земель; екологічного напрямку земельної реформи, коли держава виділяє їм додаткові кошти для проведення землеохоронних заходів; інституційно-функціонального напрямку та напрямку правового забезпечення земельної реформи, коли вони забезпечують ці процеси науковими розробками, консультаціями тощо.

Особливий статус серед державних інституцій займають державні землепорядні організації, які у сфері земельної реформи здійснюють землепорядне забезпечення цього процесу і працюють на договірних засадах. Державно владними функціями вони, відповідно, не наділені. Крім державних землепорядних організацій, у земельно-реформаційних правовідносинах можуть приймати участь і недержавні землепорядні організації. Обидва види землепорядних організацій виконують свої повноваження у сфері земельної реформи за виданими ліцензіями на здійснення робіт із землеустрою.

Отже, переходячи до недержавних організацій як суб'єктів земельної реформи,

постає запитання - яку організацію треба вважати недержавною: ту, в якій частка державного майна відсутня взагалі (про що зазначено в деяких Указах Президента України [4, 5]), чи ту, в якій є певне співвідношення державного та недержавного майна.

Суб'єктами земельної реформи можуть бути недержавні організації: як ті, що мають ознаки юридичної особи, так і ті, що їх не

мають; різних організаційно-правових форм та напрямів діяльності; незалежно від місця реєстрації.

Отже, встановлення кола суб'єктів земельної реформи та характеристика деяких ознак їх правосуб'єктності свідчить про необхідність законодавчого врегулювання існуючих прогалин шляхом системного підходу до суб'єктів правовідносин у сфері земельної реформи.

### **Література:**

1. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. - М.: Юрид. лит., 1974. - 351 с.
2. Мицкевич А.В. Субъекты советского права. - М.: Госюриздат, 1962. - 215 с.
3. Теория государства и права: Курс лекций. Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. - М.: Юристъ, 1997. - 567 с.
4. Про приватизацію автозаправних станцій, що реалізують паливно-мастильні матеріали виключно населенню: Указ Президента України від 29 грудня 1993 р. // Урядовий кур'єр. - 1993. - 16 жовтня.
5. Про приватизацію та оренду земельних ділянок несільськогосподарського призначення для здійснення підприємницької діяльності: Указ Президента України від 12 липня 1995 р. // Урядовий кур'єр. - 1995. - 18 липня.
6. Приватизація землі підприємствами становиться реальністю // Закон і бізнес.-1998.-9 вересня.
7. Трансформація земельних відносин // Закон і бізнес.-28 січня
8. Аграрні новачки Львівщини: що за цифрами // Урядовий кур'єр.-1998.-27 жовтня.-№ 207.
9. Землю використовувати раціонально // Урядовий кур'єр.-1996.-2 листопада.-№ 208-209
10. Ефективна інформаційна робота: Посібник. -К.: МФК, 1998. - 98 с. - С. 96.
11. Справа за позовом громадянина М. до виконкому Зеленівської селищної ради про визнання незаконним рішення виконкому № 21 від 3 травня 1994 р. // Вісник Верховного Суду України.-1997. - № 3(5). - С.21.
12. Справа за позовом сільської ради про визнання недійсним розпорядження голови обласної державної адміністрації про відведення земельної ділянки сільськогосподарського призначення управлінню комунального господарства міськвиконкому під будівництво полігону твердих побутових відходів // Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. - 1999. - № 5. - С. 29.
13. Проект "Підвищення екологічної та правової свідомості громадян України з метою реалізації прав приватної власності на землю, екологічну безпеку і збалансоване землекористування в контексті положень нового Земельного кодексу України. Інформаційно-ресурсний центр "Реформування земельних відносин в Україні". - К. - 2002. - 116 с.

## **ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА**

### **Методи саморозвитку педагогічної майстерності викладачів постановки голосу коледжів культури і мистецтв**

**БЕНДЕР Ю.О.**

*викладач Миколаївського коледжу культури і мистецтв*

Сучасна освіта потребує таких форм організації процесу післядипломної освіти, які б логічно продовжуючи педагогічну практику, взяли за основу пізнавальну діяльність та творче мислення. Гуманізація освітнього простору – основна стратегія розвитку сучасної освіти.

Педагогічна майстерність викладача постановки голосу – багатоскладова система знань, умінь і навичок. Основні положення та рекомендації для вокалістів та педагогів-вокалістів висвітлені у науково-теоретичних та практичних дослідженнях Д.Аспелунда, В.Багадурова, Л.Дмитрієва, В.Морозова, О.Менабені, В.Вотріної, П.Троніної та ін..

Різним аспектам професії вчителя музики присвячені роботи Е.Абдулліна, О.Апраксіної, Л.Арчажнікової, В.Муцмахера, Г.Падалки, О.Ростовського, О.Рудницької, Г.Шевченко. Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності вчителя музики та окремих її елементів досліджували М.Барахтян, І.Гринчук, К.Дебелая, Л.Дерев'янка, Р.Кузьменко, К.Матвеева, І.Мостова, О.Музальов, Т.Стратан, С.Швидка.

Більшість викладачів не мають установки на творче самовдосконалення, не розуміють сенсу інноваційного пошуку. Провідну роль в процесі удосконалення професійної компетентності та системі безперервної освіти виконують методичні кабінети та заклади додаткової педагогічної освіти. Але сьогодні, згідно відомостям «Білої книги» процес удосконалення професійної педагогічної майстерності ускладнюється недосконалістю та суттєвими протиріччями в системі додаткової педагогічної освіти: «між традиційною практикою обов'язкового підвищення кваліфікації та необхідністю створення нових форм навчання дорослих з урахуванням особистих можливостей, здатності до самовдосконалення та на засадах сучасної психології; потребою особистості отримувати

Проблема розвитку та саморозвитку педагога викликає проблему необхідності перебудови існуючої методики, організації та технології навчального процесу для слухачів системи підвищення кваліфікації. Постає необхідність у психологічній та методичній перебудові викладачів курсів, оскільки головним в даній системі навчання є вміння педагога адаптуватися в будь-якій ситуації та вміти активно творчо діяти.

Навчання дипломованих спеціалістів потребує нових активних форм та методів.

Але не слід відмовлятися від традиційних, сталих форм. Йдучи від мети навчання педагогів – стимулювання саморозвитку педагогічної майстерності, необхідно виокремлювати лише ті форми і методи, які спрямовані на розв'язання поставленої проблеми.

Викладач постановки голосу постійно працює у голосовому режимі, відповідно, мовна та вокальна форми роботи – є основними педагога-вокаліста.

Форми саморозвитку педагогічної майстерності відповідають видам діяльності педагога-вокаліста на уроці постановки голосу:

Саморозвиток вокальних навичок.

Саморозвиток мовних навичок.

Саморозвиток методичних та теоретичних знань.

Існуюча думка про те, що вокальна підготовка викладача постановки голосу, порівняно з підготовкою професійного співака є слабшою, помилкова. Голос педагога від природи може бути невеликим, але технічна підготовка його має бути досконалою. Викладач постановки голосу повинен вміти: високохудожньо демонструвати вокальні твори, у вокальному та мовному режимах точно пояснювати технічні задачі для студента, роз'яснювати теоретичні питання. Також викладач обов'язково повинен вміти працювати в різних вокальних музичних жанрах та володіти методикою навчання співу різножанрової музики, оскільки метою роботи хорових відділів коледжів культури і мистецтв є навчання фахівців для аматорських колективів.

Найбільш продуктивними методами розвитку вокальних навичок є: вокальні та вокально-інтонаційні вправи; робота з художнім та художньо-педагогічним репертуаром; концертна виконавська діяльність; використання технічних засобів для відеоперегляду та аудіо прослуховування власного виконання; також ознайомлення з новими виконавцями та творами сучасних композиторів.

Робота з вокальними та вокально-інтонаційними вправами – основа для удосконалення голосового апарата. Вокальні вправи допоможуть розвинути гнучкість голосу, збагатити темброве забарвлення, розширити діапазон, а вокально-інтонаційні удосконалити власний слух та розвинути функціонально-аналітичний слух

(вокальний). Кожен викладач, відповідно до власного типу і голосу повинен скласти список вправ за принципом поступового ускладнення та постійно його оновлювати в процесі набуття нових властивостей власного голосу. У процесі складання комплексу вокальних вправ рекомендуємо звернутися до розробок таких авторів, як О.Павлищева, А.Єгоричева, В.Пекерська та ін..

Повноцінне користування мовною та вокальною функціями голосу, а також уміння чергувати їх без завдання шкоди голосовому апарату – необхідна навичка, яка потребує постійного удосконалення.

Залучення технічних засобів для роботи над розвитком голосових навичок, як додатковий метод постановки голосу використовується досить рідко. Але продуктивність цього методу доведена давно.

Постійна зміна мовного та вокального режимів роботи голосового апарата потребує зміцнення та удосконалення голосового апарата. Самоудосконалювати мовні навички викладач може застосовуючи комплекс неголосових вправ, які одночасно сприяють удосконаленню вокальних навичок; працюючи над скоромовками та прозовими текстами; концертно-просвітницька діяльність, включення в

концертні програми лекційного матеріалу, що надає можливість практичної роботи в режимі голос-спів.

Теоретичні знання та методичні напрацювання – основа професійної компетентності дипломованого фахівця. Успішність голосової та вокально-педагогічної діяльності викладача залежить від уміння самостійно контролювати та корегувати роботу власного голосового апарата. Професійна підготовка спеціалістів у багатьох ВНЗ не передбачає викладання дисциплін з теорії та методики вокального навчання, а, тому, основна частина теоретичних знань з постановки та гігієни голосу формується з самостійної роботи студента та поступово переходить у процес подальшого саморозвитку даної категорії знань.

Саморозвиток методичних умінь та навичок відбувається через накопичення практичного досвіду. Серед активних методів саморозвитку методичних знань та навичок: самостійне вивчення методичної літератури; складання індивідуальних навчальних планів для студентів, а також складання індивідуальних вокально-виконавських планів; оцінка й аналіз виступів студентів та власних концертних виступів.

### **Література:**

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В.Г.Кременя. – К., 2009.
2. Морозов В.П. Искусство резонансного пения. М.: МГК им. П.И.Чайковского, ИП РАН, Центр Искусство и наука, 2008. – 692с.
3. Работнов Л.Д. Основы физиологии и патологии голоса певцов. – М.: Гос. Муз. Издат., 1932. – 159с.
4. Голубев П. Поради молодим педагогам-вокалістам. – К., 1983.

## **МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ**

### **Важливість навчання аудіювання на іноземній мові**

**ЖУКОВА Т.В.**

*старший викладач кафедри іноземних мов*

*Таврійський державний агротехнологічний університет*

**А**удіювання складає основу спілкування, з нього починається опанування усної комунікації. Проблема навчання аудіювання є одною з найактуальніших тем у методиці навчання англійської мови, тому що без аудіювання неможливо спілкування, цей процес двосторонній.

Аудіювання дозволяє формувати, розвивати та удосконалювати навички розуміння усного мовлення іноземною мовою. З його допомогою студент опановує звукову сторону мови, освоює лексичний склад і граматичну структуру мови. Тому аудіювання позитивно впливає не тільки на вміння слухати і розуміти іноземну мову, а й на вміння говорити, читати і писати іноземною мовою.

Виділяють декілька видів аудіювання. Глобальне аудіювання – це усвідомлення загального змісту повідомлення, яке потребує вміння визначити тему, основну думку тексту, відмежовувати головне від другорядного. Докладне, або детальне, аудіювання – це повне усвідомлення усіх елементів повідомлення, сформованість вміння ділити текст на змістові частини, визначити зміст кожної з них. Критичне аудіювання – це висловлення свого власного ставлення до почутого, критичне осмислення інформації, висловлення своєї мотивованої згоди чи незгоди з певними твердженнями почутого.

У залежності від навчальних завдань, аудіювання може бути спрямовано на розпізнавання фонетичних, лексичних, морфологічних та синтаксичних одиниць, граматичних явищ, форм і конструкцій; на розвиток сприйняття іноземної мови, мовної здогадки, артикуляції; на розуміння, аналіз, утримання та відтворення аудіюповідомлення.

Тексти з повним розумінням змісту включають в себе мінімум невідомої лексики, аудіювання тут є спосіб формування навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності. Незнайомі елементи не повинні бути ключовими, з тим, щоб слухаючий міг сприймати основну інформацію.

У методиці просліджується два шляхи навчання аудіювання. Перший шлях пропонує навчання аудіювання в процесі виконання спеціальних вправ, отже цим шляхом аудіювання варто навчати як виду мовної діяльності. Другий шлях вказує на необхідність сполучення вправ при аудіюванні з елементами говоріння, письма,

читання. Аудіювання тут виступає як засіб навчання іншим видам мовної діяльності. Для цього передбачаються неспеціальні вправи.

Спеціальні мовні вправи проводяться для того, щоб студенти навчилися використовувати підготовлені зразки в мовному синтезі, дізнаватися і розуміти відомі конструкції в різноманітному оточенні. При виконанні цих вправ варто уникати перекладу. Вони можуть супроводжуватися аналізом, але це буде тільки логічний аналіз, що допомагає осмислити зміст. Це можуть бути вправи, спрямовані на сприйняття загального змісту чи висловлення на виділення окремих значеннєвих груп, але завжди вони націлюють увагу слухача на зміст мови і проводиться тільки на зв'язаному матеріалі.

У число мовних спеціальних вправ увійдуть вправи, що розвивають уміння співвідносити частини і ціле в процесі слухового сприйняття, знаходити в мові головну думку, основне зміст, звертати увагу на заздалегідь зазначений відрізок мови, розуміти ціле, незалежно від окремих важких для розуміння частин, використовувати мовну і логічну здогадку у процесі слухового сприйняття.

Неспеціальні вправи, спрямовані на навчання не тільки аудіювання, а й говоріння, читання. До цих вправ відносяться наступні:

- прослухайте діалог, складіть аналогічний;
- прослухайте початок діалогу, складіть його продовження;
- прослухайте діалог, перекажіть його у формі монологу, прокоментуйте його, дайте характеристику дійових осіб, підберіть до нього заголовки і поясніть його, тощо;
- виділіть нову для вас інформацію;
- прослухайте текст, дайте розгорнуті відповіді на питання;
- прослухайте повідомлення, постарайтеся зрозуміти його зміст, запам'ятайте імена власні / назва країн і міст і т. п.;
- прослухайте текст, прокоментуйте слова або дії тієї чи іншої особи в оповіданні;
- прослухайте текст, складіть рецензію на нього за планом: тема повідомлення, діючі особи, короткий виклад змісту, основна ідея, оцінка прослуханого.

Щодо етапів навчання аудіювання пропонуються наступні:

- підготовка до прослуховування;

- саме аудіювання тексту і перевірка його розуміння;
- спеціальні вправи на розвиток базисних умінь;
- неспеціальні вправи.

На першому етапі виконуються підготовчі вправи. Вони розділяються методистами на лексичні, граматичні і фонетичні. Ці вправи можна розділити на дві групи: робота над ізольованим матеріалом (звуки, слова, словосполучення, граматичні форми); робота над цілими реченнями (типові конструкції, омоніми, багатозначні слова).

Перш ніж приступити до прослуховування тексту, викладач повинен дати попередню інструкцію, створивши мотивацію й організаційну установку, мобілізуючи студентів на активну роботу. Інструкція містить у собі формулювання завдання, пояснює шляхи його виконання, орієнтує в труднощах, також пояснює форми перевірки розуміння.

Метою будь-якого контролю є визначення рівня сформованості мовних умінь.

Рівень докладного розуміння визначається шляхом заповнення пропусків у графічному ключі, що представляє собою скорочений чи повний виклад того, що прослуховується, за допомогою відповідей на питання, переказів на рідній і іноземній мовах, складання розгорнутого плану, тощо. Також використовуються тестові форми контролю, що дозволяють одночасно охоплювати всю групу. До них відносяться альтернативний тест, тест множинного вибору.

Рівень критичного розуміння пов'язаний з оцінкою прослуханого, з виділенням основної інформації, з коментуванням і обговоренням, тобто з творчими, проблемними завданнями, що припускають наявність умінь співвідносити зміст із ситуацією спілкування.

Установка слухача може бути пов'язана з розумінням основної і особистісно-значущої інформації, що має цінність для практичної

діяльності і для спілкування в команді. У зв'язку з цим завдання для перевірки розуміння тексту можуть бути трьох типів:

- завдання на розуміння змісту прослуханого;
- завдання на творчу переробку сприйнятої інформації;
- завдання на використання отриманої інформації у спілкуванні.

Комунікативні завдання першого типу пов'язані з розвитком умінь відповідно до комунікативної задачі сприйняття інформації навчального тексту на рівні фактів та ідей. Виконуючи завдання цього типу, слухач виділяє основну ідею, основні твердження, як вони передаються автором. Комунікативні завдання даного типу можуть бути різноманітними:

- прослухайте текст і скажіть, про що про нього сказано;
- послухайте ще раз і перекажіть епізод;
- прослухайте текст і придумайте йому назву;
- прослухайте повідомлення і скажіть про які явища чи події йде мова.

Комунікативні завдання другого типу припускають творчу переробку сприйнятої інформації, вираження свого відношення до загального змісту, до окремих проблем:

- охарактеризуйте діючих осіб;
- визначте ставлення автора до діючих осіб і подій;
- скажіть, як ви відноситеся до подій і діючих осіб.

Третій тип комунікативних завдань пов'язаний із включенням отриманої інформації в процес спілкування чи з її використанням в інших видах діяльності: бесіді, дискусії за проблемою, тощо.

Вміння розуміти інформацію на іноземній мові, відбирати та запам'ятовувати потрібні відомості - необхідна умова представника кожної професії. Тому навчання студентів вузів аудіювання є важливою задачею викладача.

### Література:

1. Бабинская П.К. Практический курс методики преподавания иностранных языков: учебное пособие / П.К. Бабинская, Т.М. Леонтьева, А.Ф. Будько. – 3 - е изд. – М.: Тетра Систем, 2005.
2. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранному языку: пособие для учителей / Н.Д.Гальскова. – М.: АРКТИ, 2001.

3. Колкер Я.М. Обучение восприятию на слух английской речи: практикум: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Я.М. Колкер, Е.С. Устинова. – М.: Издательский центр «Академия», 2004.
4. Колкер Я.М. Практическая методика обучения иностранному языку: учебное пособие / Я.М. Колкер, Е.С. Устинова, Т.М. Енамива. - М.: Издательский центр «Академия», 2004.
5. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование: пособие для учителей / С.И. Пассов. - М.: Лексис, 2003.

## **ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

**Умови проведення профілактичних заходів щодо торгівлі людьми серед студентів ВНЗ**

**КОНОВАЛЕНКО І.О.**

## **студентка Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка**

**Б**агато дослідників зазначають про домінування ілюзій в українських громадян щодо проблеми торгівлі людьми. Останнє підтверджує необхідність розробки спеціальних профілактичних заходів, спрямованих на підвищення інформованості та рівня знань про проблему торгівлі людьми серед наших співвітчизників. Дослідження окремих напрямів соціальної профілактики торгівлі людьми належать: Ю. Галустянову, Л. Ковальчуку, К. Левченко, І. Трубавиній, О. Удаловій, І. Шваб. Однак реальна ситуація підтверджує необхідність спеціальних теоретичних розробок із питань соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

Хоча українське законодавство передбачає досить суворе покарання за торгівлю людьми, однак, зважаючи на те, що залишається мотивація у людей для виїзду за кордон і високі прибутки у тих, хто вивозить, найближчим часом, поки не запрацюють міжнародні механізми, передбачені Конвенцією ООН, змін не відбудеться. Саме тому, мають бути сформовані національні стратегії протидії, що базуються на глибокому розумінні проблеми торгівлі людьми та її динаміки у суспільстві.

Система профілактичних засобів щодо профілактики торгівлі людьми серед населення переважно зорієнтована на допомогу особам, які вже постраждали від цієї проблеми, і практично не задіяна на ранніх етапах виникнення даної проблеми у суспільстві. Хоча певні профілактичні заходи щодо попередження торгівлі людьми серед молоді в нашій державі все ж таки існують.

Практичний досвід роботи по запобіганню торгівлі людьми свідчить, що велику негативну роль у поширенні в Україні злочину «торгівля людьми» відіграє недостатня обізнаність українських громадян щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном, а також про наслідки нелегального працевлаштування за кордоном [2, с. 134]. Результати проведеного нами (мною та моїм науковим керівником Міщик Л. І.)

констатуючого експерименту свідчать про те, що студенти в цілому поінформовані про проблему торгівлі людьми, визначаючи торгівлю як бізнес та злочин (80% респондентів) та виділяють такі причини виникнення та поширення даного явища як міфи про гарне життя за кордоном (43,3% респондентів), прагнення гарно жити (26,7% опитаних) та жадоба наживи (30% опитаних). Основним компонентом торгівлі виділяють продаж молодих людей для примусової проституції (81,1% респондентів).

Студенти зазначають, що потрапити в ситуацію торгівлі може майже кожен (90,1%). При цьому вони ще не зовсім усвідомлюють ризики потрапляння в ситуації торгівлі «живим товаром», вважаючи, що в межах рідної країни ризик майже відсутній, а поїхати за кордон можна й самостійно, без трудового договору чи візи (56% опитаних).

Студенти показали достатньо низький рівень обізнаності щодо того, де можна знайти інформацію про легальні фірми, що пропонують працевлаштування за кордоном та яка інформація повинна бути вказана у контракті на навчання чи працевлаштування.

У таких умовах перед фахівцями, які ставлять собі за мету подолання вищезазначених явищ, гостро постає питання про те, як вплинути на якомога більшу кількість населення, активізувати особистісну роль молоді людини щодо уникнення попадання її у статус «жертва торгівлі людьми». У контексті цих питань важливим напрямом діяльності, спрямованим на протидію торгівлі людьми, є проведення просвітницької роботи серед потенційної групи ризику, якою є, зокрема, студентська молодь.

Суттєвою умовою успішного запам'ятовування матеріалу і формування знань молоді з проблеми торгівлі людьми залежить від вибору форм соціально-профілактичної роботи — індивідуальних, групових, або ж масових.

Серед методів і форм групової роботи пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії,



спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості. До таких методів належать: "мозковий штурм", метод відкритої трибуни, тренінги, інтелектуальні аукціони, рольові та моделюючі ігри, аналіз конкретних ситуацій, ігри-драматизації, робота в малих групах та ін. [4, с. 201 - 206].

Будуючи заняття із запобігання торгівлі людьми, доцільно комбінувати традиційні та нетрадиційні методи навчання: бесіди, дискусії і цільові диспути, лекції та реферативні повідомлення, семінари, усні та письмові колоквиуми, "круглі столи", вечори запитань і відповідей, обговорення злободенних матеріалів із ЗМІ щодо запобігання торгівлі людьми, вивчення проєктів офіційних державних документів, перегляд програм навчального характеру, самостійне рецензування.

Із різноманітних форм та методів роботи тренер має обирати ті, що найбільш відповідають меті, завданням соціальної профілактики та віку учасників.

Тренер повинен широко використовувати наочність. Візуальність посилює і зосереджує увагу учасників. Серед роздаткових матеріалів можуть бути будь-які схеми чи таблиці, які ви знайдете в підручнику або розробите для цього курсу. Це можуть бути різноманітні бланки, тексти та картки для виконання завдань.

Важливо готувати завдання, де б учасники виступали в ролі консультантів, експертів, вчителів тощо.

На сьогодні уже існує ряд фільмів, які можна використовувати в ході висвітлення теми запобігання торгівлі людьми. Серед них слід визначити навчальний відео-додаток "Запобігання торгівлі людьми"; документальні: "Замки на піску", "Куплені та продані", "У пошуках втраченого щастя", "Український експорт", "Жертви мовчання"; художньо-публіцистичний фільм "Жертва"; художні фільми: "Якщо я не повернусь", "Ліля назавжди".

Такі матеріали можна отримати або в обласних чи районних управліннях освіти і науки, у справах сім'ї, дітей та молоді або в неурядових організаціях, що працюють у даному напрямі.

Кращі умови для творчої діяльності створює пошуковий або репродуктивно-пошуковий шлях засвоєння матеріалу. При евристичній бесіді гіпотези одних, доведення й аргументи інших, уточнення

третіх, загальні висновки і формулювання четвертих дозволяють учасникам у найбільш короткий час розібратись у навчальному матеріалі. Для стимулювання процесу мислення слід ставити відкриті запитання, що вимагають повної та розгорнутої відповіді. Такі запитання найчастіше розпочинаються із слова "як". Слід уникати запитань, на які можна відповісти "так" або "ні". Заохочуйте всіх до відповіді на запитання та висловлення своїх ідей [1, с. 117].

Необхідно врахувати, що процес ознайомлення з проблемою торгівлі людьми часом пов'язаний з дуже делікатними моментами і стосується найінтимніших сторін життя, тому для кращого сприйняття та засвоєння матеріалу важливо створити на занятті атмосферу довіри для вільного обміну думками та активної роботи над розв'язанням проблемних ситуацій. Одним із засобів може слугувати встановлення правил поведінки для внутрішнього користування. Важливо, щоб правила поширювалися як на учасників, так і на тренера.

Демонструйте увагу до всіх та стимулюйте брати активну участь у роботі.

Для визначення оцінки можна практикувати тести в довільній формі.

Не зайве запрошувати на заходи фахівців, що мають безпосереднє відношення до захисту прав людини та запобігання торгівлі людьми — працівників неурядових організацій, реабілітаційних центрів, соціальних працівників, працівників правоохоронних органів тощо [1, с. 106].

За наявності невеликої кількості осіб (до 20) бажано використовувати більше тренінгових активних методик.

Для багатьох завдань будуть необхідні: дошка або ще краще — настінний великий блокнот (фліпчарт, "біла дошка", на якій можна писати маркером), журнали та газети (для складання колажу), клей, ножиці, маркери, кольорові олівці.

Тренеру слід під час занять принагідно використовувати повідомлення преси, радіо, телебачення тощо і підходити до аналізу подій невимушено і неформально. Це стане додатковим засобом освіти і викличе довіру до тренера, який має власні погляди на питання торгівлі людьми.

Ознайомлення з темою торгівлі людьми мусить мати позитивне спрямування. Для цього необхідно добирати історії для розгляду в групі з позитивним

завершенням, де людям удалося уникнути небезпеки, злочинці покарані або ті, хто постраждав, отримали необхідну допомогу і повернулися до звичного життя.

Під час добору матеріалу необхідно пам'ятати, що головна мета — інформувати, давати необхідні знання для подальшого їх опрацювання до рівня умінь та навичок та формувати уявлення про свої обов'язки і права, а також можливості їх захисту. Інформація ні в якому разі не повинна мати "заялювальний" характер.

Тож, торгівля людьми є одним із найсерйозніших злочинів проти людини,

який має як економічні, так і соціальні, педагогічні, психологічні причини. Визнавши проблему торгівлі людьми як порушення прав людини, загрозу національній безпеці та як кримінальний злочин, Україна включилася у процес протидії торгівлі людьми. Тому на шляху становлення демократичної держави доцільно проводити соціальну профілактику з даного напрямку серед населення, а саме серед студентської молоді, як основної групи ризику.

### **Література:**

1. Інформаційно-просвітницька робота з протидії торгівлі людьми: методичні рекомендації / Н.Гусак, Н.Романова. – К., 2011. – 164 с.
2. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / за заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К.: УДЦССМ, 2000. – 347 с.
3. Соціальний аналіз основних чинників торгівлі людьми: реальна ситуація та шляхи запобігання. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 178 с.
4. Соціальна профілактика торгівлі людьми: Навчально-методичний посібник / За ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2007. – С. 201 – 206.
5. Торгівля людьми як проблема сучасності (соціально-правовий аналіз новітніх тенденцій) (К. Б. Левченко) // Український соціум. - 2004. - № 2 (4). - С. 34-39.

## **Гендерні особливості студентів вищих навчальних закладів**

**ШЕВЧЕНКО С.П.**

*викладач кафедри іноземних мов*

*Таврійський державний агротехнологічний університет*

Сьогодні навчальний процес у вищому навчальному закладі зорієнтовано на розвиток особистості та індивідуальності студента, формування його пізнавальних інтересів. Сучасна освіта вищої школи допомагає студенту вийти за межі своїх когнітивних можливостей, зорієнтувати себе на "вірні" життєві цінності, успішно реалізувати освітянські та професійні плани.

Однак, працюючи в аудиторії часто помічаєш відтінок споживчого відношення до освіти певного відсотку слухачів. Спостерігається динаміка зниження позитивного відношення до навчання, втрата інтересу до занять, який спостерігається ще зі шкільної лави. У чому криється причина такого явлення у сфері освіти? Які методики будуть найбільш ефективними у процесі рішення проблеми формування пізнавальних інтересів? Одним з таких засобів є врахування гендерних особливостей слухачів. Важливо з увагою ставитись до внутрішнього світу студентів, їх інтересам й потребам, до їх фізіологічної протилежності, до їх чоловічої та жіночої індивідуальності.

І дійсно, різниця між дівчатами та хлопцями у пізнавальній сфері спостерігається з раннього дитинства. Дівчата раніше починають ходити, говорити, ніж хлопці. Дівчата дошкільного віку краще й швидше сприймають та засвоюють навчальний матеріал. Дівчата швидше дорослішають і т.д. Такі фізичні та розумові особливості дівчат не є закономірними стовідсотково, тому що бувають і хлопці з такими фізіологічними характеристиками.

У зв'язку із вище переліченим дуже важливо повернутись до того від чого колись відмовились. Треба створювати навчальні заклади диференційовані за статевою ознакою або розробляти навчальні програми які враховують гендерні особливості. Тобто, важливим є перехід від уніфікованого навчання дівчат та хлопців до навчання, що сприяє формуванню когнітивних інтересів з урахуванням гендерних особливостей.

Багато вітчизняних та закордонних педагогів неодноразово звертались у своїх роботах до теорії формування пізнавальних інтересів, але гендерний аспект було

недостатньо досліджено, у незначному ступені було вивчено можливість врахування гендерних особливостей у процесі формування пізнавальних інтересів студентів у зв'язку з тим, що гендерним дослідженням у педагогіці та психології не приділялось достатньо уваги, тому що педагогіка традиційно була "безстатевою" (А.І. Кочетов), не дивлячись на те що стать людини грає велику роль у його життєдіяльності, будучи природною основою його індивідуальності (Б.Г. Анан'єв).

Дуже важливим є врахування біологічних (фізіологічних) особливостей слухачів будь-якого віку для досягнення максимальних результатів. К.Д.Ушинський один з перших конструював навчальну систему на основі врахування закономірностей психолого-фізіологічного розвитку людини в онтогенезі, відстоював думку, щоб психологічні закономірності опиралися на фізіологічні, а вивчення анатомії і фізіології людини повинно передувати вивченню психології. К.Д.Ушинський наполегливо радив педагогам вивчати психологічний розвиток дитини і все навчання будувати на законах розвитку психолого-фізіологічної природи учнів.

Сучасні процеси глобалізації, гуманізації та індивідуалізації, які відбуваються у системі освіти, ставлять на перше пріоритет слухача, його інтереси. Викладачі сьогодні все більше звертають увагу на відмінності інтересів, слухачів різної статі, вважають необхідним враховувати індивідуальні схильності, гендерні особливості студентів.

Дуже важливим, на мій погляд, є врахування гендерного аспекту під час складання програм та викладання іноземних мов у технічному вузі. Вже з перших занять з іноземної мови студенти яскраво проявляють свої гендерні особливості. Дівчата більш успішні у володінні іноземною мовою, хлопці краще розуміються на тонкощах свого майбутнього фаху. Чому це так? Як можна врівноважити цю різницю?

Пропоную "зазирнути" всередину чоловічого та жіночого мозку та знайти відповіді на такі запитання:

Чому дівчатам зазвичай легше вивчати іноземні мови?

<b>Частина мозку</b>	<b>Функція</b>	<b>Схожість та різниця чоловічого та жіночого мозку</b>	<b>Роль</b>
Мозочок	Містить нейрони, що з'єднуються є іншими ділянками головного та спинного мозку, забезпечує плавні та точні рухи, рівновагу та мову.	Міцніший зв'язок між частинами мозку у жінок	У жінок чудові мовні навички та точна моторика
Гіпокамп	Гребінь уздовж нижньої частини кожного бокового шлуночка мозку; сховище пам'яті	Відрізняється розміром, більший у жінок; кількість та швидкість переданих нейронів у жінок вища	Велика ємність пам'яті у жінок
Ліва півкуля	Відповідає у більшості людей за мову, читання, письмо, обчислення, вербальне мислення і пам'ять, оперативну та логічну мову, лінгвістичну свідомість, свідоме самовираження, захисні механізми, проекцію, самоомана, заперечення	Зазвичай краще розвинуто у жінок ; забезпечує перевагу у мовних задачах	Жінки перевершують чоловіків у слуханні, комунікації, у всіх видах навчання на базі мов

Чому хлопці краще розуміються на точних науках та техніці?

<b>Частина мозку</b>	<b>Функція</b>	<b>Схожість та різниця чоловічого та жіночого мозку</b>	<b>Роль</b>
Права півкуля	Інтерпретує емоційний зміст, тон голосу, вираз обличчя, жести, мелодійність мови, соціальне, музикальне, візуальне, просторове сприйняття, сприйняття навколишнього середовища, образ тіла, емоційну та візуальну пам'ять.	Хлопці для рішення абстрактних проблем використовують праву півкулю мозку, дівчата - обидва	У чоловіків краще розвинуті просторові зв'язки

Коли математика починає ставити перед хлопцями більш складні завдання ніж ділення та множення, та потребує розуміння абстрактних теоретичних розрахунків, хлопці звертаються до своїх природжених здібностей. Використовуючи праву півкулю хлопці вправно оперують складними математичними формулами. Вважається що права півкуля мозку сприяє тому що:

- хлопці приблизно на 2-4 бали випереджують дівчат у вивченні математики, фізики, хімії;

- чоловічий мозок має перевагу під час рішення завдань з просторовими взаємозв'язками (об'єми, теореми), під час проведення виміру, інженерному проектуванні, топографії та читання карт;

- хлопці краще дівчат можуть робити обчислення, не побачивши та не торкаючись предметів, тому під час

вивчення математики або фізики хлопці часто засвоюють матеріал краще, якщо його викладено на дошці.

Отже, вчені прийшли до висновку, що більшість хлопців вирішують математичні завдання таким чином, як цього не робить більшість дівчат. Вони володіють здатністю думати та сприймати концепції та закономірності, знаходити взаємозв'язок між різними галузями знань. Дівчата у свою чергу схильні до вивчення окремо взятої галузі знань, її оволодінню, а потім – переходу до іншого ізольованого завдання.

На мою думку така різниця пояснюється гендерними відмінностями між чоловіками та жінками, їх біологічними (фізіологічними) особливостями, різними інтересами, які змушують людей набувати новий досвід.

Тому, хлопцям простіше опанувати технічними здібностями до точних наук, тому що ці знання необхідні їм з раннього дитинства, для того щоб налагодити якийсь пристрій або щось сконструювати. Дівчата більш схильні до вивчення гуманітарних предметів в силу своїх природних здібностей. Рівень залучення дівчат до технічних наук багато в чому залежить від зацікавленості їх новими корисними відкриттями, а не від біологічної неспроможності до цього. Можливо, слід враховувати гендерні особливості майбутніх студентів технічних вузів під час вступної компанії до навчального закладу. Це важливо для якісної підготовки висококваліфікованих фахівців тих спеціальностей які є суто чоловічими або жіночими.

### **Література:**

1. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 1. 2010. – 328с.
2. М.М. Фіцула. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 1997. – 192с.
3. Знаков В.В. Половые, гендерные и личностные различия в понимании моральной дилеммы. Психологический журнал, 1, 2004, с. 41 - 51.
4. Рыков С.Л. Учет гендерных особенностей студентов при организации учебно-образовательного процесса в вузе [Электронный ресурс] / Материалы Всероссийской междисциплинарной конференции “Технологии индивидуализации обучения в вузе”, 2007.

## **ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

### **Способы достижения мотивации при изучении иностранных языков**

**КРАВЕЦЬ Е.А.****преподаватель английского языка****Таврический государственный агротехнологический университет**

**В** настоящее время каждый образованный человек понимает важность владения иностранными языками. Глобализация всех сфер общественной жизни заставляет осознать необходимость изучения языков даже самых ярых противников. Иностранные языки входят в нашу жизнь незаметно, но уверенно. Наш родной язык уже изобилует словами иноязычного происхождения, зачастую толком еще не прошедшими ассимиляцию. Телевизионные передачи, газетные статьи, названия магазинов, бутиков, компьютерные игры и программы, социальные сети – вот те сферы, в которых каждый, независимо от своего желания, сталкивается с иностранными словами. Таким образом, иностранные языки сейчас являются доступом в иную жизнь, т.е. это способ непосредственно, без адаптации текстов переводчиком или гидом, узнать больше о жизни и традициях жителей других стран, это возможность поиска высокооплачиваемой работы за границей, чтения новой научной и познавательной литературы на языке оригинала и так далее. Все это, в свою очередь, является шагом к духовному и целостному формированию личности. Но, к сожалению, только понимание этих факторов не является побудительными причинами для студентов, преимущественно из сельских районов, чтобы начать серьезно относиться к изучению языков. Целью данной работы является изучение способов мотивации при обучении иностранным языкам студентов в неязыковых вузах.

Для начала рассмотрим теоретические аспекты проблемы. Вопросами изучения мотивов и мотивации занималось большое количество ученых. Эта проблема рассматривалась в работах А. Маслоу, А. Н. Леонтьева и С. Л. Рубинштейна, В.К. Вилюнаса. Наиболее простое определение мотива дано в работе А. Н. Леонтьева: «Мотив — это опредмеченная потребность».[1,с.50] Мотивы могут быть разными и не всегда человек понимает сам, что движет ним. Классификация мотивов в психологии включает [4,с.1]:

*Мотив самоутверждения* — желание утвердить себя в обществе. Главными факторами здесь являются чувство собственного достоинства, честолюбие, самолюбие. А. Маслоу писал о важности осознания уверенности в своих силах, чувстве собственного достоинства, самоуважении, осознании своих способностей, компетенции, способности повести за собой[2,с.93]. Это попытка доказать окружающим свою значимость, стремление получить определенный статус в обществе. Несомненно то, что на данный момент, одним из факторов повышения статуса, является владение иностранным языком.

Мотив самоутверждения является существенным мотивационным фактором, который побуждает человека интенсивно работать и развиваться.

*Мотив идентификации* с другим человеком — стремление быть похожим на героя, кумира, авторитетную личность. С помощью языка индивид может через социальные сети напрямую общаться со своим кумиром из другой страны, понимать тексты песен, стихов, читать произведения лауреатов каких-либо премий в оригинале, что дает возможность полного понимания произведения, а, следовательно, и личности его автора.

*Процессуально-содержательные мотивы* — побуждение к активности процессом и содержанием деятельности, а не внешними факторами. Человеку нравится изучать иностранный язык. Его интересует содержание того, чем он занимается.

*Мотив саморазвития* — стремление к саморазвитию, самоусовершенствованию. Это важный мотив, который побуждает индивида много работать и развиваться. По мнению Абрахама Маслоу, это стремление к полной реализации своих способностей и желание ощущать свою компетентность.[2,с.57] А. Маслоу утверждал, что развитие происходит тогда, когда следующий шаг вперед объективно приносит больше радостей, больше внутреннего удовлетворения, чем предыдущие приобретения и победы, которые стали чем-то обычным и даже надоели.[2,с.60]

Когда удается актуализировать у человека мотив саморазвития, увеличивается сила его мотивации к деятельности. Иностраный язык это один из способов саморазвития, т.к. является доступом к культурным сокровищам мира.

*Мотив достижения* — стремление достичь высоких результатов и мастерства в деятельности; оно проявляется в выборе сложных заданий и стремлении их выполнить.

*Просоциальные (общественно значимые) мотивы* — мотивы, связанные с осознанием общественного значения деятельности, с чувством долга, ответственностью перед группой или обществом. В случае действия просоциальных мотивов происходит идентификация индивида с группой. Человек не только считает себя членом определенной социальной группы, не только отождествляется с ней, но и живет ее проблемами, интересами и целями.

*Мотив аффилиации* — стремление к установлению или поддержанию отношений с другими людьми, стремление к контакту и общению с ними, что неотъемлемо связано с изучением языков.

Для того чтобы определить значимость этих мотивов при изучении иностранных языков среди студентов неязыковых вузов, нами был проведен социологический опрос 281 студента. Результаты опроса показали следующее: признают, что одним из побудительных мотивов является

- мотив достижения 27%
- мотив самоутверждения 13,8%
- мотив идентификации 8,8%
- мотив аффилиации 29,1%
- мотив саморазвития 39,8%
- просоциальный мотив 17,3

Как мы видим, наши студенты вполне самостоятельные личности и не нуждаются для своего развития в кумирах и общении с ними, также не сильно вызывает их интерес мнение о них общества и желание быть как-то связанным с ним. Но оставшиеся мотивы являются действенными для личностно-ориентированных, самодостаточных студентов. И это необходимо учитывать на занятиях по иностранному языку, а именно, при подборе учебного материала. А. Маслоу рассматривает мотивацию как «изучение первичных целей или желаний или потребностей человека.» [2, с.48]

Поэтому, мы считали целесообразным провести данный социологический опрос, который поможет преподавателям найти правильный подход к студентам.

Как известно, мотивация бывает внешняя и внутренняя. И именно сильная внутренняя мотивация приводит студента к осознанию необходимости делать что-либо. Внутренние мотивы, по мнению Гусева А.В. [3, с.1] могут быть связаны с содержанием учебного материала: мотивы познавательной деятельности, интереса к содержанию обучения (познавательные мотивы), мотивы овладения общими способами действий, выявление причинно-следственных связей в изучаемом учебном материале (учебно-познавательные мотивы). И на его подбор, как уже описывалось выше, должны влиять значимые для студента мотивы. Внешняя мотивация включает мотив долга и ответственности перед обществом, группой, отдельными людьми; мотивы самоопределения и самоусовершенствования; стремление получить одобрение других людей; стремление получить высокий социальный статус (престижная мотивация). Из приведенного выше социологического опроса студентов, мы видели значимость для них внешней мотивации.

Кроме этого, мотивация может быть положительной и отрицательной, осознанной и неосознанной.

Мы бы хотели показать результаты соопроса со смешанными видами мотивации. В опросе принимали участие студенты неязыкового вуза. Результаты, которые показали 281 респондент, следующие:

- «Я изучаю иностранный язык, потому, что он входит в учебную программу» – 22,7%

- «Я изучаю иностранный язык, чтобы не отчислили» – 16%

- «Я изучаю иностранный язык, потому что хочу иметь хорошую работу, и успешную карьеру» – 42,3%

- «Я изучаю иностранный язык, чтобы путешествовать за границей, общаться с иностранцами» – 44,1%

- «Я изучаю иностранный язык, потому что мне это интересно» – 31,3%

Опираясь на результаты опроса, мы можем сделать вывод о взаимосвязи внешней и внутренней мотиваций, а, следовательно, об учете этого фактора при

проведенні занять по іноземному мові.

Виходячи з усього вищевикладеного, ми прийшли до наступних висновків:

- матеріал, вивчається на заняттях повинен бути важливим і цікавим для студента; навчаючий повинен чітко представляти, як можна використати отримані знання і що йому це дасть для його професійного і духовного розвитку;

- все вивчене раніше повинне мати взаємопов'язаний характер і бути посиленою складністю, надто легкі або надто складні завдання викликають у студента втрату інтересу;

- методи навчання повинні вдосконалюватися і відповідати сучасним методикам викладання і цілям, поставленим на заняттях; вони повинні викликати у студента бажання залучитися до роботи, і головне,

#### **Література:**

1. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. — М., Смысл, Академия, 2005. — 352 с. [1]
2. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд./Пер. с англ.-СПб.: Питер, 2007.-352 с.(Серия «Мастера психологии»)[2]
3. Связь обучения и мотивации изучения иностранного языка [Электронный ресурс] /Гусев А.В. Режим доступа к статье <http://rspu.edu.ru/li/journal/gusev.motivation1.htm>[3]
4. Педагогическая психология [Электронный ресурс] /Айсмонгас Б.Б.
5. Тема 6. Мотивы учения. Режим доступа к статье [http://www.ido.rudn.ru/psychology/pedagogical\\_psychology/6.html](http://www.ido.rudn.ru/psychology/pedagogical_psychology/6.html) [4]
6. Попробуй, заставь человека [Электронный ресурс] / Сычева Е.В. Режим доступа к статье <http://www.svoopsyholog.ru/catalog/item/1769.htm>
7. Внутренняя и внешняя мотивации Режим доступа к статье [http://www.newtomorrow.ru/motivation/vnutrennyaya\\_ivneshnyaya.php](http://www.newtomorrow.ru/motivation/vnutrennyaya_ivneshnyaya.php)
8. Проблемы мотивации при изучении иностранного языка[Электронный ресурс] / Бирюкова С.А. Режим доступа к статье <http://www.niipsycho.ru/docs/doc4.html>

студенту необходимо почувствовать к концу занятия, что он усвоил и узнал что-то новое и полезное для него;

- необходимо поощрять студентов, замечать малейшие достижения и вызывать стремление совершенствоваться дальше, идти навстречу студентам со слабыми знаниями и помогать им через реализацию пошаговых трудностей почувствовать радость победы;

- преподаватель должен быть уверенным в себе, увлеченным своим предметом, уметь преподавать материал.

Положительная атмосфера на занятии, правильно подобранный материал, четко организованный процесс обучения, личный пример преподавателя, система поощрений и наказаний – все эти факторы и многие другие способствуют созданию и закреплению мотивации.

## **СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА**

### **Соціально-педагогічні умови діяльності соціального педагога з неблагополучними сім'ями**



**БУЙВАЛ О.О.**

**МІЩИК Л.І.**

*Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка*

**В** статті розглянуто соціально-педагогічні умови діяльності соціального педагога з неблагополучними сім'ями, обґрунтовано потребу в здійсненні соціально-педагогічної роботи відповідно до проблем сім'ї.

*Ключові слова:* неблагополучна сім'я, соціально-педагогічні умови, соціально-педагогічна робота з неблагополучними сім'ями.

**Постановка проблеми.** Внаслідок загострення соціальних проблем в Україні щораз більша кількість сімей опиняється у складних життєвих обставинах, що спричиняє до поширення такого явища, як сімейне неблагополуччя [3, с.74], що в соціально-педагогічній роботі розглядається як порушення прав членів сім'ї, прав людини, юридичні норми суспільства, порушення зв'язків з мікросередовищем та макросередовищем, внутрішньо родинних зв'язків, структури сім'ї, спроможності сім'ї виконувати свої функції, а також низький культурний та освітній рівень членів сім'ї.

Кожне суспільство формує сім'ю за образом і подобою своєю [6]. Сім'я-це суспільство в мініатюрі, з усіма його досягненнями, протиріччями. В даний час сім'я переживає складний період розвитку: здійснюється перехід від традиційної моделі сім'ї до нової, змінюються види сімейних відносин, зростає число розлучень, знижується народжуваність, хоча збільшується народження дітей поза шлюбом, щорічно близько одного мільйона дітей залишається без одного з батьків, частка неповних сімей досягає 15% по країні, зростає злочинність і що особливо небезпечно, збільшується кількість злочинів скоєних підлітками. Тому сім'я є важливим об'єктом надання допомоги в сучасному суспільстві. При цьому слід враховувати, що багато форм права, що регулюють відносини сім'ї і держави, перейшли в протиріччя, тому що не відповідають сучасним потребам сім'ї та суспільства. Більшість законів, які зачіпають питання сім'ї, малоефективні або

взагалі не діють. Все це вимагає прийняття невідкладних заходів для зміцнення і розвитку соціального інституту сім'ї [2].

На сучасному етапі розвитку української держави особливого значення набуває проблема розвитку та зміцнення сім'ї як основного осередку виховання підростаючого покоління, оскільки за офіційними даними в Україні розпадається кожна друга сім'я — кількість розлучень по країні в цілому сягає 60%. У свою чергу це негативно позначається на формуванні особистості дитини. Дитяче виховання в умовах негативного емоційно-психологічного сімейного мікроклімату визначається ранньою втратою потреби у спілкуванні з батьками, егоїзмом, замкненістю, конфліктністю, впертістю, неадекватною самооцінкою (завищеною чи заниженою), озлобленістю, невпевненістю у своїх силах, недисциплінованістю, втечами з дому, бродяжництвом та ін. Все це свідчить, що діти з неблагополучних сімей мають більше причин для поповнення рядів важковиховуваних, правопорушників та наркозалежних [4].

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Інтерес до проблем неблагополучних сімей привертає увагу дослідників різних галузей соціальних, психолого-педагогічних наук і формує певну систему поглядів та підходів до вирішення проблем таких сімей. [3, с. 76].

Сучасні наукові дослідження розкривають соціально-педагогічну діяльність із сім'єю в контексті соціальної роботи (Дж. Баріс, І. Грига, В. Гуров), розкривають засади діяльності сімейного соціального педагога з акцентом на допомозі сім'ї у вихованні дітей (Ф. Кевля, Т. Лодкіна, Г. Селевко); звертають увагу на розв'язання проблем сім'ї (К. Актманн, Н. Гарашкіна), на соціально-педагогічну підтримку різних типів сімей на різних рівнях: державному (Л. Алексєєва, С. Дармодехін, В. Бочарова), регіональному (О. Арсентьєва, Л. Белічева, Ф. Льдарханова, Л. Лук'яненко, Г. Новокшонова, Є. Холостова), місцевому (О. Безпалько, О. Самородова).

У цілому існуючі дослідження спрямовані на розв'язання таких проблем сім'ї, як: підтримка сім'ї у виконанні нею виховної, комунікативної функцій; корекція внутрішньо сімейних стосунків; діагностика становища сімей в Україні. Таким чином, у теорії соціальної педагогіки відсутні дослідження щодо соціально-педагогічних умов роботи з сім'єю, які б сприяли подоланню сімейного неблагополуччя [1].

Тому **метою статті** є обґрунтувати умови соціально-педагогічної роботи соціального педагога з неблагополучними сім'ями.

**Результати дослідження.** Сучасну сім'ю поставлено в досить жорсткі умови виживання. Різке погіршення матеріального становища сім'ї, нестабільність соціально-економічної сфери є причинами зростання кількості неблагополучних родин в українському соціумі. На сьогодні близько 90000 сімей з різних причин не виконують соціалізуючи – виховних функцій стосовно власних дітей. Кількість цих родин неухильно зростає, про що красномовно свідчить наступна цифра: у 2001 р. кількість соціально неблагополучних сімей становила лише 20,7 тис., а у 2004 р. вона виросла майже у п'ять разів [3, с. 74-75].

Таким чином, у зв'язку з тим, що сім'я всебічно охоплює різні форми життєдіяльного сімейного способу життя, то поєднання в сім'ї соціально-економічних труднощів у нашій державі й власне, сімейних проблем, пов'язаних, насамперед, з так званою «кризою сучасної сім'ї», становлять сім'ю в жахливі умови, і тому власних її захисних сил виявляється недостатньо. У зв'язку з чим, сім'я потребує кваліфікованої допомоги.

Захист сім'ї, забезпечення їх повноцінного розвитку – проблема національного значення, яка розглядається і розв'язується в різних контекстах: історичному, соціологічному, культурологічному, демографічному, педагогічному і, безумовно, юридичному [2]. Тому на цій основі визначено, що одним із шляхів захисту прав сім'ї та дітей є соціально-педагогічна робота, яка спрямована на підтримку сім'ї, допомогу чи самостійне розв'язання проблем у майбутньому або їх поєднання, що здійснюється як освіта (просвіта), виховання, опіка, втручання, посередництво, які сприяють адаптації сім'ї

та набуттю нею своєї автономності в суспільстві [5, с. 6].

Під соціально-педагогічними умовами розуміємо спеціально створені у навчально-виховному процесі сприятливі обставини для позитивного соціального розвитку особистості та її соціалізації [2].

Варто зазначити, що при роботі з неблагополучними сім'ями варто враховувати показники, що дозволяють виявити певні «білі плями» у роботі з цією категорією сімей, а саме: соціальні; матеріально-житлові; психолого-педагогічні; соціально-правові, до яких відносяться: нестабільна економічна ситуація в країні; недосконалість законодавчої бази стосовно матеріального забезпечення і соціального захисту родини; наявність безробітних батьків; відсутність власного житла унеможливує покращення санітарно-житлових умов, тобто поліпшення здоров'я дітей і батьків; не сформованість батьківської компетентності; пияцтво одного чи обох батьків; асоціальна поведінка (дармоїдство, жебрацтво, злочинство, та ін.); аморальна поведінка; влаштування осередків для кримінальних та асоціальних елементів; наявність конфліктних ситуацій; негативний емоційно-психологічний мікроклімат; відсутність сімейних цілей та узгоджених рішень, а також рівного розподілу обов'язків у сім'ї; незнання сім'єю своїх прав у суспільстві; усвідомлення неможливості забезпечити гідне життя своїй дитині; неспроможність сім'ї самостійно виконувати більшість своїх функцій у суспільстві; низька самооцінка; нецільеспрямована, переплутана, неясна комунікація; відсутність самостійності у розв'язанні проблем свого особистого життя; відсутність самоконтролю за власною поведінкою; жорстокість, агресивність, егоїзм, озлобленість, знервованість, конфліктність, постійне роздратування, грубість, емоційне перенапруження, надмірна образливість, дефіцит позитивних емоцій тощо.

Враховуючи зазначені показники сімейного неблагополуччя, до соціально-педагогічних умов діяльності соціального педагога з даною категорією сім'ї варто віднести: гуманізація взаємин у системі подружньої пари; залучення сім'ї до групи взаємної підтримки (допомоги), які дозволяють клієнтам набути навичок позитивного спілкування, створюють атмосферу взаємної підтримки, надають

допомогу для самопомоги; також варто застосовувати курси, тренінги, семінари, лекторії, консультпункти, організація предметного дозвілля та спілкування; не менш важливим є здійснення соціального супроводу сім'ї, а також надання різноманітних соціальних послуг, це в свою чергу дозволяє здійснювати корекцію сімейних стосунків, формувати толерантність, культуру спілкування в сім'ї, батьківське просвітництво, організацію дозвілля і відпочинку [4].

Таким чином, сім'я є першоосною суспільства, де найвищою мірою виявляються та формуються індивідуальні особливості кожного з батьків, дітей та інших членів родини, реалізуються природні потреби, формуються цінності, мотиви поведінки як критерії розвитку особистості, відбувається становлення

соціальної компетенції та соціалізації її членів.

Неблагополучна сім'я формує неблагополучних дітей. Батьки потребують кваліфікованої методичної допомоги з урахуванням особливостей виховання дитини в кожній сім'ї, її потенціальних виховних можливостей, індивідуально-психологічних особливостей дитини. Цього можна досягти, якщо взаємостосунки соціальних педагогів з батьками будуватимуться на основі співробітництва, взаємодопомоги, взаєморозуміння, що сприятиме зміцненню контактів з сім'єю, розуміння складних процесів, що відбуваються в сучасній сім'ї, використання її позитивного виховного потенціалу, пропаганди кращого досвіду сімейного виховання та народної педагогіки.

### **Література:**

1. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп., перероб. – К, 2011. – 293 с.
2. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред.. А. Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 488 с.
3. Сьомкіна І. С. Особливості впливу неблагополучної сім'ї на соціалізацію дитини / І.С Сьомкіна; Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – Львів, 2011. – с.74-84
4. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / за ред.. І. Д. Зверевої. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
5. Трубавіна І.М Зміст соціально-педагогічної роботи з сім'єю / І.М Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. - №4. – С.5-15
6. Трубавіна І.М Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю / І.М Трубавіна. – Л., 2009

## **Родинне виховання у контексті взаємодії школи та батьків**

**КОТИЧЕНКО А.А.**

*студентка Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького*

Родинне виховання – це основний напрямок всієї виховної роботи школи, творчої майстерні класних керівників. Робота з родиною була і лишається актуальною проблемою у діяльності кожного навчального закладу. Сім'я та школа мають спільну мету – виховати всебічно розвинену гармонійну особистість, здатну реалізувати себе в професійному, громадянському і сімейному аспектах. В. Сухомлинський вважав, що сім'я – "джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави". Але, на жаль, не кожна сім'я є саме таким "джерелом", не всі батьки мають певні знання про виховання дітей [1].

Добра школа та, яка нагадує більше родину, ніж школу. Мудрість шкільної батьківської педагогіки в тому, щоб спільними зусиллями займатися вихованням підростаючого покоління. Любов, щирість почуттів, відвертість, правда, повага до старших – завжди є головними у сімейному вихованні [2, с. 112].

Дитина із самого народження потрапляє у світ, наповнений розмаїттям. Щоб пристосуватися до цього незбагненого життя, вона потребує допомоги дорослих. Тому навчальний заклад повинен створити необхідні умови для повноцінного її розвитку, намагатися бути в тісному співробітництві з батьками.

Головне завдання школи зміцнювати зв'язок "батьки – діти – педагоги", спонукати дорослих до більш дбайливого і уважного ставлення, духовного розвитку кожного вихованця, взаємодовіри, відвертого спілкування. Педагоги навчального закладу зобов'язані звертати увагу на те, щоб діти знали родовідне дерево, пам'ятали своє генетичне коріння, дбайливо зберігали сімейні реліквії. Із цієї метою доцільно проводити виховні заходи "Твій родовід", "Сімейні реліквії", "Історія мого роду".

Робота з родиною була і лишається актуальною проблемою у діяльності кожного навчального закладу. Проте, не слід применшувати значення, батьків у виховному процесі. Саме в родині дитина засвоює основні норми моралі, опановує навички спільної праці, формує власні життєві плани, естетичні смаки, громадянську позицію. Батьки – найперші та найголовніші вихователі, які відповідають перед власним сумлінням, народом, державою за якість виховання своїх дітей [3].

Як прикро говорити про те, що з кожним роком кількість неблагополучних сімей збільшується, у багатьох батьків такі звичайні людські цінності, як любов, повага, взаєморозуміння, почуття відповідальності та родинного єднання відходять на другий план. Ми змушені констатувати факт: у наш час втрачається роль сімейного виховання і власне сім'ї як найбільш впливового фактора формування людини. Але діти – продовжувачі не тільки батьківського роду, а й соціального ладу. І від того, які духовні та моральні цінності закладуть у їхні душі сім'я та суспільство, залежатиме майбутнє всього народу. На жаль, наше сьогоднішнє сутність взаємодії сім'ї та школи відображає негативний тенденції. Протиріччя, що існують у виховних підходах, позначаються на ефективності виховного процесу. Справа в тому, що традиційна взаємодія школи і сім'ї у вихованні підростаючих поколінь, коли всі члени громади переймаються станом розвитку, виховання, соціалізації дітей, готові надавати необхідну допомогу навчальним закладам, а школи намагаються коригувати сімейні взаємини, професійно підтримуючи батьків і дітей в облаштуванні родинного життя, притаманна лише меншості батьків, а переважній більшості батьківства утвердилася думка про те, школа і сім'я за своєю суттю різні, відносно незалежні, окремі інституції. В ідеалі ці дві суспільні інституції за принципом доповнюваності мають збагачувати дитину досягненнями, які виробила культура, тим самим сприяючи її гармонійному та всебічному розвитку [4].

Слід відзначити, що останнім часом з тих чи інших причин школа і сім'я перебувають у стадії перманентної конфронтації. Шкільні педагоги дають негативні характеристики сім'ї, звинувачуючи батьків у самоусуненні від виховання власних дітей, у брутальному, навіть жорсткому ставленні до них. Батьки, у свою чергу, зневажливо ставляться до вчителів, указуючи на їхній низький професійний рівень, невисокі моральні якості. У багатьох сім'ях не вважають за необхідне звертатися до педагогів з приводу проблем, які виникають у вихованні дітей. Сім'я і школа – потенційні природні партнери у вихованні дітей – часто виявляються реальними супротивниками, а поміж ними в епіцентрі ворожих взаємин і агресивних висловів постає дитина, яка вимушена пристосовуватися, лицемірити, що призводить до проявів аморальної поведінки [5].

Педагог має усвідомити: культура передбачає недоторканість родини й невтручання в сімейні взаємини. Втручатися в життя сім'ї можливо у виняткових випадках, коли нехтуються інтереси дитини, коли її здоров'я, життя, добробут перебувають у небезпеці з вини батьків або інших дорослих.

Школа – не рідний дім, а сім'я ніколи не замінить школи. Звідси випливає, що логіка шкільного та логіка сімейного виховання не тотожні. Розмежовуючи виховні сфери школи і сім'ї, педагог має враховувати психологію дитинства й дорослішання дитини і, певним чином зближуючи ці дві сфери, у жодному разі не намагатися підмінити собою батьків і не інструментувати шкільне життя як життя родинне. Школа не є частиною ринкового простору, оскільки не надає послуг, не торгує крамом, не обслуговує батьків. Школа – інститут соціальний, її призначення – передавати як естафету духовні надбання людства й учити дитину жити у світі матеріальних продуктів культури. Школа вільна від батьківських вказівок і настанов в організації своєї професійної діяльності [6, 123]. Школа

незалежна від батьків у будові життєдіяльності школярів. Однак і шкільна, і сімейна сфери не існують ізольовано в житті дитини, яка, приходячи до школи, репрезентує світ своєї родини, умови життя, спектр соціальних взаємин, звички, манери поведінки, зрештою, інтелект. Педагог як представник шкільної виховної сфери не має можливостей, аби кардинально змінювати умови сімейного життя дитини, він не уповноважений втручатися в родинний уклад. У нього інший предмет професійної діяльності – дитина, яка приходить до школи з сім'ї. Школа завжди прагнула до взаємодії з сім'єю. Це знаходило своє відображення в корекції сімейного виховання, у педагогічній просвіті батьків, у безкінечному “листуванні” з батьками з приводу навчання і поведінки їхніх дітей, у викликах батьків до школи тощо [7].

Контакт з батьками як взаємодія може бути встановлений лише за умови, сторони усвідомлюють: тільки спільними зусиллями можна створити умови для розвитку та виховання дитини, допомогти їй стати особистістю.

### **Література:**

1. Озерська О.Ю. Роль сім'ї у самоідентифікації дитини // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2000. - № 5.
2. Янішевська З.В. Зародження й розвиток сім'ї та сімейного виховання в Іспанії (з найдавніших часів до середини XIII ст.) // Теоретичні питання освіти та виховання. - КДЛУ, 2000. - № 13. - С. 46-51.
3. Кравченко Т.В. Педагогічна просвіта батьків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremrn2.ucoz.ru/>
4. Програми з Історії України та Всесвітньої історії (редакції 2001, 2005, 2010 років). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ukrintschool.org.ua/methodics/istorija.html#mce\\_temp\\_url](http://ukrintschool.org.ua/methodics/istorija.html#mce_temp_url).
5. Уривалкін О. М. Хрестоматія з історії України / Упоряд. та автор коментарів Уривалкін О.М. - К.: КНТ, 2007.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: Навч. посіб. / І. В. Зайченко. – Чернігів, 2003.
7. Партнерство школи та батьків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zosh6.at.ua/publ/partnerstvo\\_shkoli\\_ta\\_batkiv/1-1-0-7](http://zosh6.at.ua/publ/partnerstvo_shkoli_ta_batkiv/1-1-0-7)

## **Психолого-педагогічні аспекти роботи соціального педагога з формування учнівського колективу**

**СТЕПАНЮК Е.О.**

**студентка Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка**

*У статті розглядаються особливості роботи соціального педагога в умовах шкільного середовища та звернена особлива увага на формування учнівського колективу як ефективного методу соціалізації особистості.*

*Ключові слова: учнівський колектив, соціалізація, соціальне керівництво, класний керівник, самоврядування, особистість.*

**Постановка проблеми:** Аналіз освітянської практики стверджує актуальність проблеми соціально-педагогічного впливу на дитячі колективи та об'єднань, адже в загальноосвітніх закладах суттєво відстає від часу, а іноді відсутня систематична науково та методично обґрунтована робота щодо розвитку у дітей навичок соціальної активності, а саме: навичок участі в організації роботи колективу, організації самоврядування, громадських зборах, культурних акціях тощо.

Основне завдання у роботі соціального педагога в умовах формування колективу - конкурентоспроможна особистість із постійною потребою самореалізації та вдосконалення, почуттям відповідальності та соціальної активності в колективі, що її оточує.

Не дивлячись на багатющий теоретичний і емпіричний матеріал, накопичений в скарбниці соціальної педагогіки, сучасні класні керівники кожного класу відчують певні труднощі в питаннях згуртування колективу, усунення конфліктних зон в ньому та формування сприятливого психологічного клімату.

Аналіз соціальної та педагогічної літератури дозволяє виявити протиріччя між необхідністю обґрунтованого застосування різних форм роботи по згуртуванню учнівського колективу в навчально-виховному процесі та недостатністю вивченості даного питання в теорії.

#### **Аналіз останніх джерел та публікацій:**

Основоположні ідеї щодо теорії й практики колективного виховання були започатковані видатним українським педагогом А. С. Макаренком, у роботах якого розкрито механізм впливу колективу на формування духовного та морального складу дитини. Проблеми теорії та історії колективного виховання знайшли досить широке висвітлення в науково-педагогічній літературі. Теоретичні засади виховання підростаючих поколінь у колективі розглядалися як радянськими педагогами (А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, А. Т. Ку-ракін, А. Ю. Гордін, В.А. Караковський

та ін.), так і сучасними українськими та російськими дослідниками (О.Н. Степанова, В.В. Андреева, І.О. Трихін, І.П. Підласий та ін.).

Виконано значну кількість історико-педагогічних досліджень, у яких простежувалось становлення та розвиток теорії і практики виховання дітей у колективі. Окремі аспекти історії використання колективу як чинника виховного впливу представлено в узагальнюючих історико-педагогічних працях (О. Сухомлинська, Б. Ступарик, Л. Медвідь). У дисертаційних історико-педагогічних роботах вивчалися погляди на проблему колективу видатних зарубіжних та вітчизняних учених Я. Корчака (С.В. Денисюк, Т.В. Забута), А. Мака-ренка (В.В. Бучківська, Й. Гайда, С.Г. Карпенчук, Н.М. Носовець), В. Сухомлинського (Г.Л. Бондаренко, В.В. Бучківська, М. М. Дубіна, Г.В. Калми-кова, В.К. Кіндрат, Ю.Г. Новгородська) та ін.

Як зазначає О. Сухомлинська, у 20-х роках рефлексологія набувала значення науки про поведінку людини й експериментальним шляхом вивчала вияви людської діяльності, серед них і нашу психіку як вищий вияв рефлекторної діяльності (подразнення — передача — діяльність). Для неї характерний матеріалістичний монізм, залежність реакції від середовища, динамізм. Щодо дитини рефлексологія створила спеціальну науку — педагогічну рефлексологію, мета якої — виходячи із знання про дитину, її фізіологію, анатомію — на підставі умовних і безумовних рефлексів раціонально організувати все життя дитини, її виховання [6, с. 124].

В Україні був розповсюджений саме соціонегетичний підхід. У своїй статті «Педологія і соціальне виховання» Т. Пасіка писав: «Формування дитини проходить у соціальному оточенні, що завжди є виховне оточення, тому створити колектив, що був би чинником вироблення норм поведінки для члена нового суспільства, — є основа соціального виховання. Біологічні теорії (біогенетичний закон) відкидають тенденції колективізму в малих дітей у той час, як дослідження в Україні та інших місцевостях СРСР стверджують, що

колективістичні тенденції мають значне місце не тільки в дітей дошкільного, а й переддошкільного та ясельного віку» [5, с. 7].

Найбільш помітними й значними постатями педологів в Україні були В. Протопопов, І. Соколянський, О. Залужний. Вони уособлювали, що пізніше було названо «Харківською школою педології», — своєрідний педологічний напрям, який висунув свої оригінальні погляди на проблеми розвитку й виховання дитини. О. Залужний, який зосередив свою увагу на питаннях розвитку колективу, зазначає: «Мета нашої педагогіки — виховання борців та будівників нового суспільства. Таке виховання не можливе поза колективом. Через колектив, силами колективу та для колективу — так формулюються вимоги нашої педагогіки. Але це означає, що індивід не є центром нашої педагогіки, а центром її має бути колектив, що індивід може цікавити нашого педагога тільки як частина колективу, отже, уся увага нашої педагогіки має бути скерована на вивчення колективу, а не на вивчення окремої, ізольованої від середовища дитини. Таким чином, центр ваги зміщується від індивіда до колективу, що одразу змінює і сам зміст педагогіки як науки про організацію поведінки» [6, с 13].

**Мета роботи:** виявити й теоретично обґрунтувати умови, що впливають на процес формування учнівського колективу.

**Методи дослідження:** аналіз літературних джерел, проведення соціометричного дослідження з метою виявлення рівня сформованості колективу.

**Результати дослідження:** Формування колективу - це складний і багатоплановий процес, який пов'язаний з виокремлення параметрів і розробкою критеріїв, що характеризують рівень розвитку колективу і положення особистості в системі внутрішньокolleктивних відносин; розробкою методик вивчення колективу, форм і методів використання отриманої інформації. Важливим є розуміння того, що колектив - це динамічна система, в якій постійно відбуваються якісь зміни. Тим не менш, формування колективу - це, безумовно, педагогічно керований процес, ефективність якого багато в чому залежить від того, якою мірою досліджені закономірності його розвитку, наскільки правильно соціальний педагог діагностує

ситуацію і вибирає засоби педагогічного впливу.

Одним із кардинальних питань у процесі формування колективу учнів є корекція психологічного клімату в ньому. В даному випадку можна говорити про основні (традиційних) та спеціальних (допоміжних) засобах управління психологічним кліматом. До основних засобів відносяться: матеріально-побутові умови, чітка організація навчально-виховного процесу, спрямованість діяльності колективу, єдність вимог, перспективи колективу, традиції колективу, характер керівництва колективом, відповідність формальної структури неформальній структурі колективу, стиль взаємин та інші.

Взаємна активність соціального педагога і вихованців у педагогіці позначається термінами педагогічна взаємодія, педагогічне співробітництво, педагогічне партнерство. Взаємодія — це своєрідне втілення зв'язків, взаємин між людьми, котрі, вирішуючи спільні завдання, взаємовпливають, доповнюють один одного і досягають успіху в розв'язанні поставлених завдань. Природно, що змін зазнають і суб'єкти, і ті об'єкти, на які спрямована взаємодія. Разом — означає не сумарно, а взаємодоповнюючи.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що серед усіх процесів, які впливають на процес формування учнівського колективу, особливе місце займає сім'я, оскільки саме там закладаються основні норми, принципи, ціннісні орієнтації що впливають на становлення особистості. Необхідною умовою є авторитет як соціального педагога, так и класного керівника, довіра до його інформації, відсутність опору його впливу. Тому установки, думка і вимога вчителя можуть стати активними засобами надання значного впливу на сприйняття і розуміння учнями тієї чи іншої інформації.

Включаючи в навчальний процес колективні форми роботи, соціальний педагог сприяє об'єднанню учнів у колектив, удосконалення його структури, збагачення змісту діяльності - з одного боку. З іншого боку - це допомагає виявити і розвинути індивідуальні інтереси, організаторські та творчі здібності школярів, задовольнити природну потребу дітей в спілкуванні, обмін інформацією.

Діяльність соціального педагога у своїй сутності творча, тому неможливо дати які-небудь універсальні рецепти формування й керівництва будь-якими групами й колективами. Але разом з тим, мистецтво виховного впливу на неї вимагає володіння навичками організаційної роботи й знаннями основ науки спілкування, основ психології, педагогіки й етики.

Аналізуючи проведену роботу з вивчення формування учнівського колективу й ролі соціального педагога в цьому процесі, можна виділити фактори, що роблять найбільший вплив на формування учнівського колективу.

Перший, з нашого погляду самий вагомий фактор, це професіоналізм самого вихователя, його навички спілкування з учнями і їхнього виховання. Завдання вихователя складається не тільки в тім, щоб прищепити навички професійної діяльності учнем, але й виховати в них суспільно корисні якості. Тому вихователь зобов'язаний вивчити кожного що вчиться, його відносини в родині, здатність взаємодії з колективом. Багато чого залежить від стилю керування вихователя. Тому що в групі учнів зустрічаються найрізноманітніші характери, особистості з індивідуальними якостями, вихователь повинен уміло сполучити типи керування, залежно від того, з ким саме він працює.

Вихователь повинен бути безумовно об'єктивним при роботі із групою. Він же повинен пристрасно ставитися до учнів, близько до серця приймати всі їх хвилююче, співчувати й переживати, тобто

бути якоюсь мірою суб'єктивним. Вихователь повинен уміти сполучати професіоналізм педагога, вихователя, з позитивними загальнолюдськими якостями.

**Висновки:** На підставі проробленої роботи можна зробити висновок, що використання соціальним педагогом колективної форми організації навчально-виховного процесу на уроці позитивно позначається на формування колективу дітей. Діти вчатья висловлюватися, знаходити вірні рішення, відкидати помилкові і неправильні, прислухатися до думки інших.

При такій формі організації навчального процесу підвищується мотивація навчання, формуються колективістські відносини. Розвивається самостійність. Колективна форма дає можливість висловлюватися сором'язливим дітям у більш вузькому колі однолітків.

Активність і самостійність школярів виражається й у психологічному настрої їхньої діяльності: зосередженості, увазі, розумових процесах, в інтересі до чиненої діяльності, особистій ініціативі. Активний відгук на обговорення проблем, завдань, завдань, які ставлять учні в групах, прагнення взяти участь у відповідях товаришів, доповнити їх, внести корективи – все це значні критерії пізнавальної самостійності й активності, що показують, що школяр стає суб'єктом учбово-пізнавальної діяльності, тобто здійснюється розвиваюче навчання.

### Література:

1. Васильченко П.А. Обучение на коллективной и индивидуальной основе. // Начальная школа. – 1993 №4, с. 57–59.
2. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии. – М.: Педагогика, 1983. – т. 4 – 358 с.
3. Зак А.З. Развитие умственных способностей младших школьников. – М.: Просвещение, 1994. – 320 с.
4. Зязюн І. Технологізація освіти як історична неперервність // Неперервна педагогічна освіта. Теорія і практика. – 2001. – Вип..1. – С.73–85
5. Пасіка Т. Педологія і соціальне виховання // Рад. шк. –Л., 1928. – №1–2. – с. 3–8.
6. Детский коллектив и ребенок/ под ред. А. Залужного и О Лозинско-го. – Харьков, 1926. – 235 с.

## СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**Зміст практичних завдань навчального курсу «НІТ та ТЗН» для студентів педагогічних спеціальностей**



**КУШНІР Н.О.**

*провідний фахівець відділу забезпечення академічної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, викладач кафедри інформатики Херсонського державного університету*

**МАНЖУЛА А.М.**

*студентка магістратури Херсонського державного університету, методист Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України під час післядипломного стажування (2011 р.)*

**Н**ині викладачі курсу «Нові інформаційні технології та технічні засоби навчання» («НІТ та ТЗН») спостерігають тенденцію кращої обізнаності студентів з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Тому виникла необхідність перенести акцент з вивчення студентами «кнопкової» інформатики на оволодіння НІТ для їх творчого осмислення та використання в майбутній педагогічній діяльності. **Це зумовило необхідність удосконалити зміст навчальних завдань.**

З курсом «НІТ та ТЗН», який реалізований нами за допомогою платформи для дистанційного навчання Moodle, можна ознайомитись на веб-ресурсі KSU Online [1].

На основі аналізу науково-методичної літератури нами було сформульовано вимоги до практичних завдань для студентів, якими ми керувалися у процесі розробки курсу:

1. Використання у процесі навчання інформаційних технологій, з одного боку, сприяє систематизації знань студента у тій чи іншій галузі, з іншого боку, при виконанні більшості завдань, знижує його творчу активність. Тому, для компенсації такого впливу ІКТ необхідно *використовувати методiku створення творчих робіт студентом.*

2. Завдання мають бути спрямовані на те, щоб *формувати навички самоосвіти.* Це є необхідною умовою подальшого професійного розвитку.

3. Завдання для студентів мають *підвищувати внутрішню мотивацію до навчання,* зокрема до вивчення можливостей використання ІКТ у подальшій професійній діяльності.

4. Завдання має бути *професійно зорієнтованим.*

5. *Формувати усвідомлення існуючих тенденцій розвитку ІКТ та використання їх у навчальному процесі.*

**Завдання практичного модулю** структуровані у чотири тематичні блоки: «Інформація і комунікації», «Методичні основи створення та використання навчальних презентацій», «Текстові документи для вчителя», «Використання програми MS Excel у педагогічній практиці вчителя» та диференційовані за складністю: *достатній Рівень А та складніший Рівень В.*

Серед практичних завдань є такі: *створення та редагування сайту за допомогою Конструктора сайтів Google, його інформаційне наповнення; спілкування у блозі або форумі з професійної тематики; створення діафільму до казки з музичним супроводом; створення інтерактивної наочності та дидактичних ігор в MS PowerPoint; створення наліпок для щоденника учня; дизайн похвальної грамоти шляхом злиття двох документів; аналіз статистики в MS Excel тощо.*

Практичні завдання мають типову структуру: назва, мета, обладнання, критерії оцінювання, приклад виконаного завдання, покрокова проілюстрована інструкція. На допомогу студенту також розроблені відео уроки та наведені гіперпосилання на довідкові веб-ресурси. Одна з вимог до виконаної студентом роботи - дотримання Інтернет-етикету.

Наведемо приклад практичного завдання, який, на нашу думку, є корисним для кожного вчителя або студента педагогічного вишу – *це створення сайту класу.*

Кожна людина хоче отримувати визнання за свою діяльність, і маленька людина - не виключення. Дитина хоче, щоб усі побачили її малюнок, дізналися

про її успіхи у навчанні, послушали, як вона розповідає віршик. Для багатьох батьків початок навчання дитини у школі - це, взагалі, набагато важливіша подія, ніж для самих дітей.

Сайт класу може стати платформою для співпраці дітей, батьків і вчителів, від якої багато у чому залежить подальша успішність кожної дитини. Самостійно створений сайт, можливо, уступатиме по дизайну і функціональності професійним розробкам, проте вчитель не залежатиме від когось кожен раз, коли необхідно оновити інформацію про учнів класу.

#### Хід роботи

**Назва завдання:** Створення та редагування сайту за допомогою *Конструктора сайтів Google*.

**Мета роботи:** сформувати та поглибити знання і навички створення сайтів на основі безкоштовних веб-платформ, створити сайт класу, який може слугувати додатковою формою організації педагогічного спілкування з учнями та їх батьками, та для позакласної роботи, відображати основні події шкільного життя тощо.

**Обладнання:** персональний комп'ютер, підключений до мережі Інтернет.

**Програмне забезпечення:** браузер.

**Критерії оцінювання роботи** подані у Таблиці.

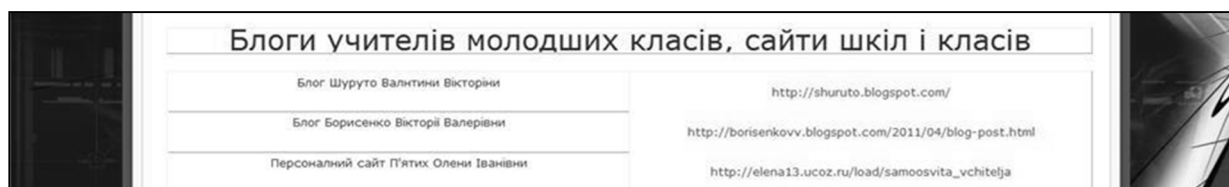
**Критерії оцінювання до завдання «Створення сайту класу»**

Критерій	Вимоги	Максимальний бал	Бал за роботу
1. Технічні характеристики	Сайт створено на основі розробленого для цього завдання шаблону.	1	0,1
2. Своєчасність виконання	Завдання виконано вчасно і відправлено викладачеві на його пошту.	0,5	1,5
3. Грамотність	Робота повинна відповідати граматичним нормам.	0,5	2
4. Відповідність завданню	a) Чи наповнена змістом головна сторінка сайту? b) Чи створено нову сторінку на сайті? c) Чи відредаговано сторінку «Корисні ресурси»? d) Чи видалено сторінку «Новини»?	2	4
5. Відповідність знайдених ресурсів віковій категорії учнів	Опублікований матеріал та посилання сторінки «Корисні ресурси» повинен стосуватися дітей дошкільного або молодшого шкільного віку.	1	5



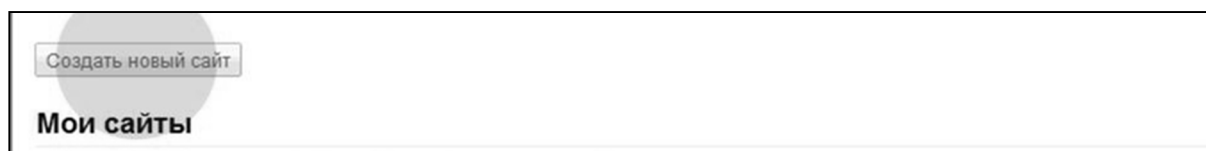
### Хід роботи

**Підготовчий етап.** Ознайомтесь з шкільними сайтами та блогами вчителів зі списку корисних посилань.



### Основний етап. Створення сайту на GoogleSites

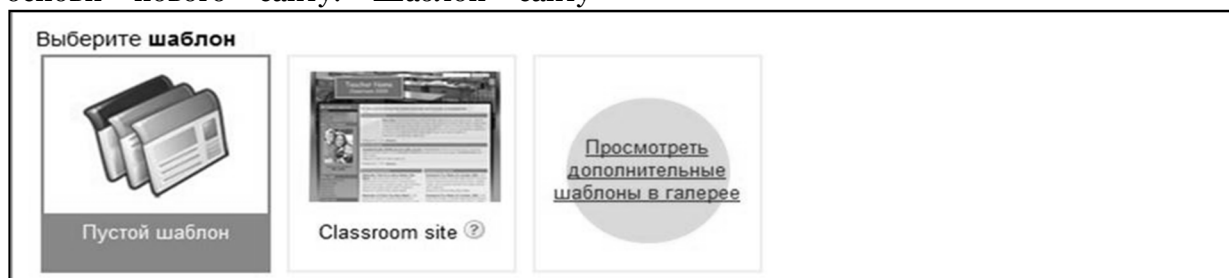
Створити сайт за допомогою *Конструктора сайтів Google* дуже просто, особливо за допомогою шаблону. Для початку увійдіть у свій акаунт <http://sites.google.com>, а потім натисніть *Створити новий сайт*.



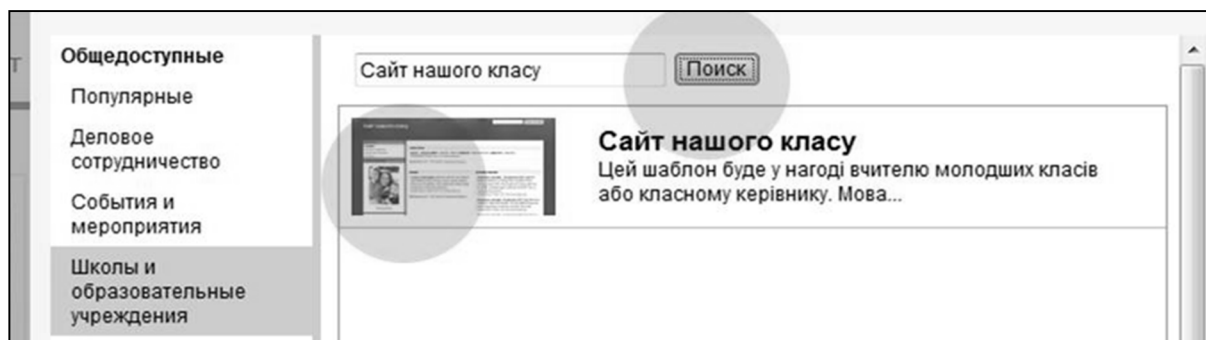
Вибираючи параметри створення сайту, не забувайте, що Ви зможете змінити налаштування сайту після його створення!

**Шаблони.** Сайти Google мають безліч шаблонів сайту, які можна використовувати для швидкого створення основи нового сайту. Шаблон сайту

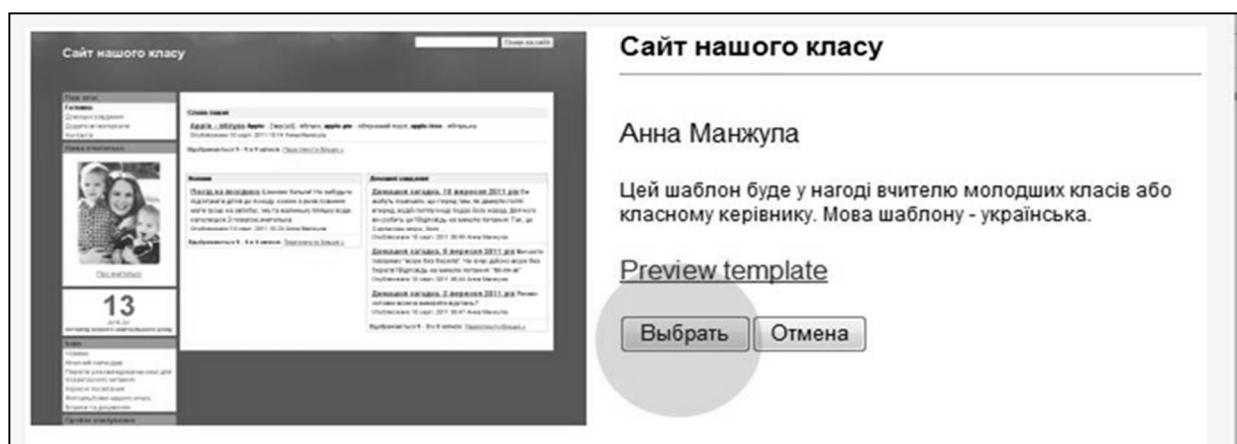
містить готові сторінки. При використанні шаблону можна змінити оформлення, структуру і зміст на свій розсуд. Деякі шаблони знаходяться на сторінці створення сайту. Також Ви можете переглянути додаткові шаблони за відповідним посиланням.



У вікні розширеного пошуку шаблонів виберіть категорію *Школи та освітні установи*. У нижньому лівому куті змініть мову на українську. Знайдіть у списку або за допомогою команди *Пошук* шаблон *Сайт нашого класу*.

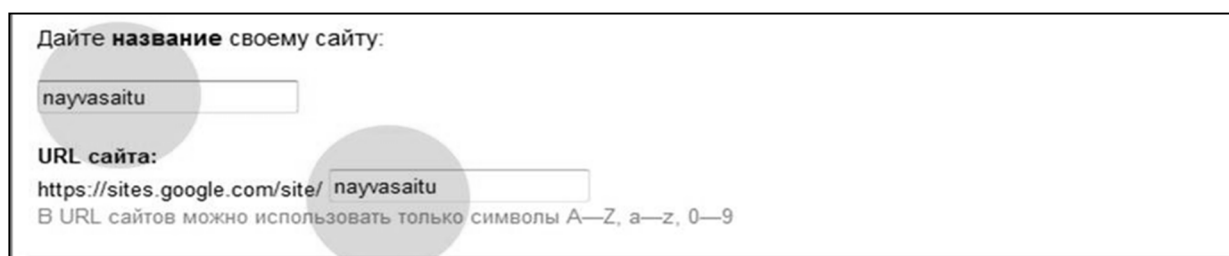


Натисніть кнопку *Вибрати*.



**Назва сайту.** Вибравши макет сайту, необхідно назвати його. Це ім'я буде перетворено в URL. Якщо необхідно задати інший URL на основі імені сайту,

змініть його (використовуючи тільки буквено-цифрові символи) в полі з назвою *URL сайту*:



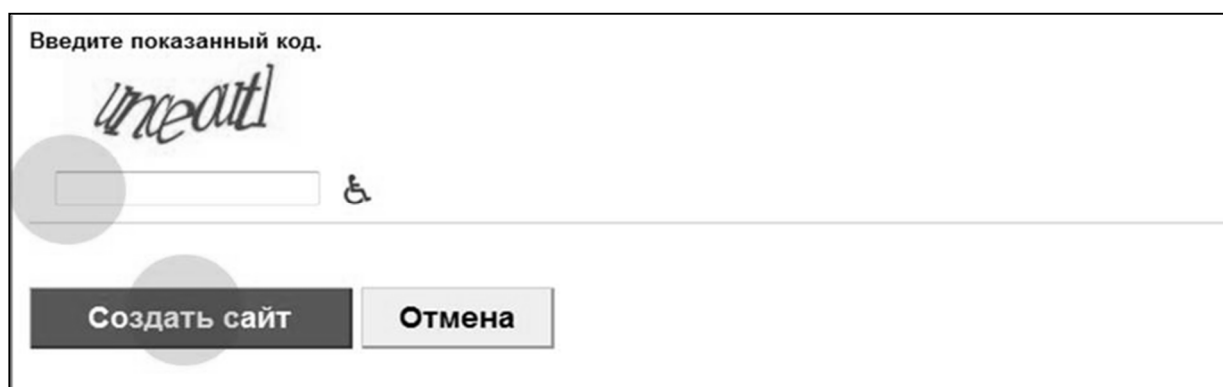
**Тема сайту.** *Тема сайту* задає узгоджений зовнішній вигляд всіх його сторінок і визначає такі параметри, як заголовок, колірні схеми меню тощо. Виберіть тему сайту на свій розсуд.

**Опис сайту.** У розділі *Додаткові параметри* можна вказати опис сайту, що дозволить коротко визначити його призначення.



**Налаштування спільного доступу.** Крім того, в розділі *Додаткові параметри* можна вказати, хто матиме

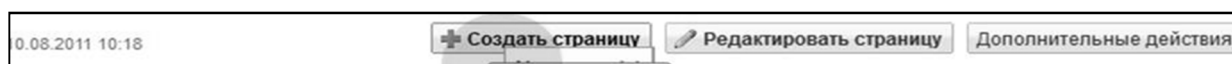
доступ до перегляду сайту. Відкрийте сайт для загального доступу.



**Запуск нового сайта.** Щоб завершити створення сайту, у відповідному полі введіть код підтвердження і натисніть *Створити сайт*.

лише з головної сторінки. Створіть нову сторінку, наприклад, «Наші свята». На головній сторінці натисніть кнопку "Створити сторінку". Виберіть шаблон сторінки. Дайте сторінці назву. *Конструктор сайтів Google* створить URL на базі обраної назви, проте її можна змінити.

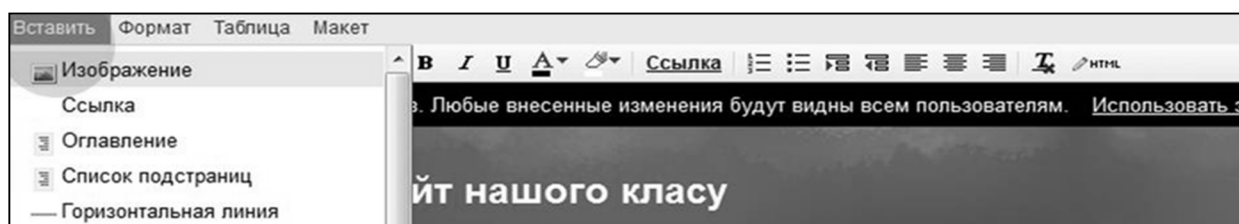
**Створення нової сторінки.** Сайти Google є наборами окремих сторінок. Будь-який новий сайт, якщо тільки він не створюється на базі шаблону, складається



**Редакція сторінки.** Натисніть кнопку *Редакція сторінки* та відредагуйте її зміст.

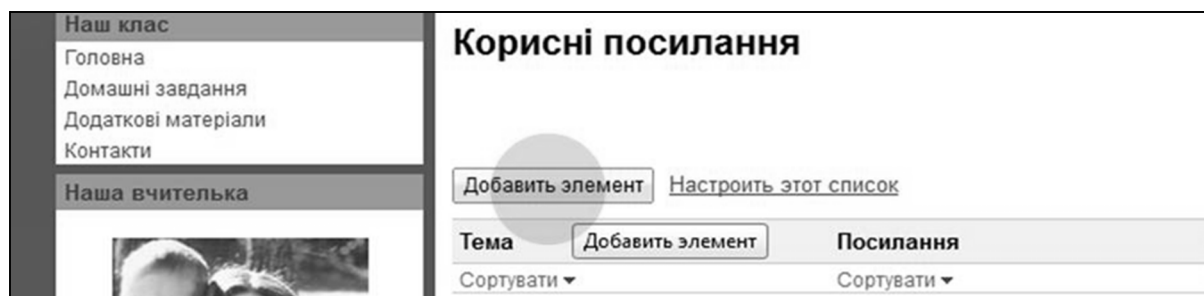


Додайте зображення у текст за допомогою кнопки *Вставка*.



**Редакція списку корисних посилань.** Відредагуйте список корисних посилань: наповніть список посиланнями на дитячі сайти, які, на Ваш

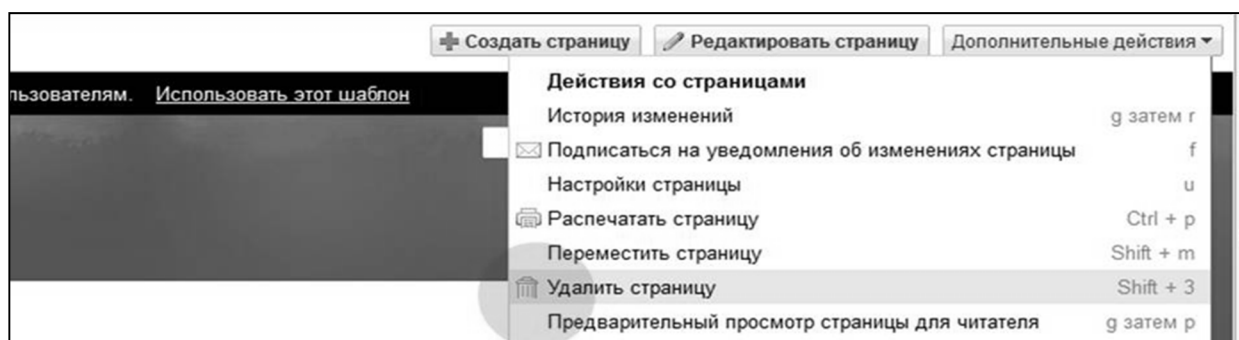
погляд, можна рекомендувати учням для перегляду. Натисніть кнопку *Додати елемент*.



Заповніть поля *Тема*, *Посилання*, *Опис*. Натисніть кнопку *Зберегти*.

**Видалення сторінки.** Видаліть сторінку «Новини». Для цього перейдіть

на цю сторінку, натисніть кнопку *Додаткові дії*, виберіть пункт *Видалити сторінку*.



**Заключний етап.** Виконане завдання приймається викладачем у формі посилання на створений сайт.

Аналогічну структуру мають і інші практичні завдання курсу.

З кращими роботами студентів, які навчаються за цим курсом, можна ознайомитись на сайті «Віртуальна галерея творчих мультимедійних робіт студентів»

<https://sites.google.com/site/museumfdpo>, який демонструє реальний приклад використання безкоштовних сервісів Інтернет з навчальною метою.

Серед яскравих розробок, розміщених в галереї, можна виділити такі роботи наших студентів: «На городі» (автор - Ірина Говрищенко), «Ігри» (Тетяна Кудревська) та «Порівняй числа!» (Світлана Шруб).

Даний сайт мотивує студентів до високої якості виконання мультимедійних розробок навчального призначення та виховує повагу до авторського права. Залучення студентів до розробки загальнодоступної колекції

мультимедійних проєктів спонукає їх до подальшої участі в обміні досвідом та доробками з іншими вчителями.

Неабияке зацікавлення студентів викликає вивчення на практичних заняттях теми «Створення дидактичної гри з тригерами у MS PowerPoint», методичне забезпечення до якого представлено у вигляді веб-сторінки [1] та відео уроків [2].

У ході виконання зазначеного вище завдання подано 3 «сценарії» (методи) створення дидактичних ігор з тригерами (*тригери з поетапною анімацією*, «ланцюжок» *тригерів*, «цикл» *тригерів*). Студентам пропонувалося створити власну мультимедійну розробку, використовуючи одним з цих методів.

Як приклад, пропонуємо ознайомитись з роботою «Ігри» Тетяни Кудревської, студентки третього курсу, яка включила до своєї презентації усі три метода реалізації гри. Її робота має таку структуру: титульний слайд, анотація до роботи, змістовна частина (4 дидактичні гри), список корисних посилань.

Перша дидактична гра – «Слідкуй за метеликом» - є корисною для учнів 1-4 класів при проведенні хвилинки зорової гімнастики. Слайд має яскравий дизайн, який привертає увагу учнів. Сюжет гри зрозумілий та цікавий дітям цього віку.

Друга дидактична гра «Знайди квадрат» може використовуватись на уроках математики при вивченні основних геометричних фігур. Діти мають серед поданих фігур, які змінюються при натискання на кнопку-тригер, обрати задану, як то квадрат, коло, трикутник, ромб тощо.

В третій грі – «Як працює світлофор?» - учні мають підказати пішоходу, що він має робити, коли змінюється той чи інший колір на світлофорі.

Захоплююча гра «Знайди скарб Джека Горобця і його команди!» виявиться корисною на позаурочних заходах, класних святах - для розваги дітей, розширення їх загального кругозору.

Щоб створювати подібні дидактичні ігри з тригерами, студент має самостійно придумати сюжет, потім розробити технічний сценарій, дизайн, тобто втілити свій задум у відповідну презентацію. Це – не просте завдання! Воно вимагає від студента творчого хисту, певних зусиль, але саме такі завдання, на переконання наших студентів, виявилися найцікавішими і найкориснішими для них.



### Література:

1. Сайт KSU Online. Навчальний курс «НІТ та ТЗН»: <http://ksuonline.ksu.ks.ua/course/view.php?id=10>
2. Сайт «Творческая педагогика», мастер-класс «Всё о триггерах»: <https://sites.google.com/site/creativepedagogs/home/masterclass>

## Как компьютерный класс подключить к интернет

СЫТНИК Д.И.

РАСПОПОВ В.Б.

*Научно-учебный центр прикладной информатики НАН Украины*

**Н**ыне в любой организации, включая научные и учебные заведения, остро стоит вопрос о подключении всех используемых компьютеров к интернет. Цель этой статьи – помочь преподавателям, учителям информатики, руководителям компьютерных кружков и иным специалистам, слабо владеющим знаниями системного администратора, самостоятельно разобраться с тем, как же оптимальным образом подключить компьютерный класс к интернет, используя в качестве сервера один из выделенных компьютеров.

Обычно при подключении организации к интернет практически все провайдеры подводят в помещение только один канал. Как же самостоятельно осуществить «разводку» интернет к каждому ПК так, чтобы все компьютеры объединились в сеть и смогли обмениваться информацией, использовать общие сетевые устройства? Рациональным решением является использование сервера.

Интернет подключается к серверу, который, в свою очередь, будет раздавать интернет остальным компьютерам сети. На сервере разместится файловое хранилище, общая папка для обмена файлами. Также на сервере можно разместить сайт организации, причем доступ к сайту станет круглосуточным!

В качестве сервера можно использовать даже обычный ПК, но желательно, с большим объемом оперативной и физической памяти (на жестком диске). Этот ПК должен иметь две сетевые карты: одна из них используется для подключения входящего канала интернет, непосредственно от провайдера, а вторая - через сетевое оборудование будет «раздавать» интернет остальным компьютерам сети.

В роли сетевого оборудование используется *свитч*. К нему подключаются все ПК организации, а также канал интернета от сервера. При нарекании на нестабильную работу электросети, например, при оборудовании компьютерного класса в сельской школе, надежность функционирования всей системы окажется выше, если использовать источник бесперебойного питания с нуль-модемным кабелем.

Схема комутации оборудования локальной сети приведена ниже.

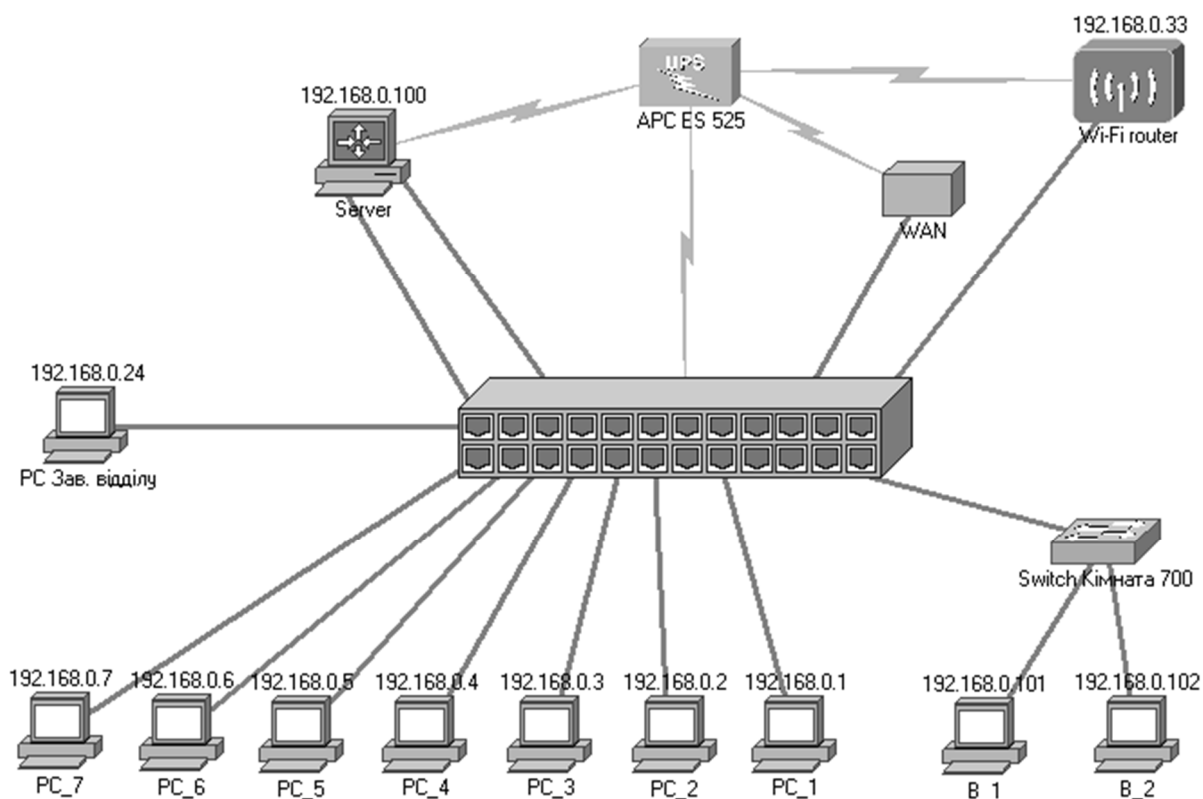
В центре рисунка изображен *сетевой маршрутизатор (свитч)*, к которому подключены все компьютеры сети. Вверху рисунка - *источник бесперебойного питания*, к нему подключены *сервер, свитч и Wi-Fi роутер*. Последний обеспечит беспроводную связь с мобильными ПК - ноутбуками и нетбуками.

Как можно видеть из рисунка, к серверу ведут два канала: один канал – это интернет от провайдера (также подключен через особый разъем свитча), а второй канал – «раздача интернета» для клиентских машин.

**Настройка сервера.** Сервер должен быть устойчив к перепадам напряжения и несанкционированным перезагрузкам. Поэтому на сервере целесообразно установить операционную систему Ubuntu Linux, которая имеет ряд следующих преимуществ: высокая стабильность работы, практически не подвержена вирусному воздействию, повышенная устойчивость при попытке несанкционированной перезагрузки сервера.

Для удобства настройки ОС Ubuntu Linux мы советуем использовать ее совместно с визуальным пакетом GNOME.





**Все ниже описанные действия по настройке сети следует выполнять под учетной записью суперпользователя, при помощи консоли. Следует быть особо внимательным, выполняя те или иные команды.**

Открываем «Терминал» (*Приложения - Стандартные - Терминал*), в командной строке нужно ввести следующую команду:

- **sudo su**

Вводим пароль суперпользователя.

В данной статье рассматривается только настройка интерфейса, который будет «раздавать» интернет на остальные компьютеры сети. Посмотреть иные доступные интерфейсы можно командой:

- **ifconfig -a.**

Условимся, что:

**eth0** - сконфигурирован и получает интернет от провайдера;

**eth1** - отдаёт интернет.

Далее необходимо:

1. Создать автозагрузку правил **iptables**, с помощью скрипта **iptables-restore**.

2. Настроить интерфейс, получающий интернет.

3. Настроить интерфейс, отдающий интернет.

В командной строке вводим:

- **cp /etc/network/interfaces /etc/network/interfaces.bak**

Данной командой создаем резервную копию настроек.

- **gedit /etc/network/interfaces**

После выполнения этой команды откроется окно редактора **gedit**, если он установлен, если же его нет, в начале строки вместо **gedit** нужно написать **nano**.

1. **auto eth1**
2. **iface eth1 inet static**
3. **address 192.168.0.1**
4. **netmask 255.255.255.0**
5. **network 192.168.0.0**
6. **broadcast 192.168.0.255**

- Значение **address** — это IP вашей машины в локальной сети, по этому адресу, собственно, и будет располагаться шлюз.

- Значение **netmask 255.255.255.0** — в локальных сетях оно чаще всего именно такое.

- Значения **network** и **broadcast** будут зависеть от вашего IP адреса. То есть, если ваш локальный IP — **10.0.0.10**,

то **network** и **broadcast** будут **10.0.0.0** и **10.255.255.255**, соответственно.

Сохраняем и закрываем редактор. После этих изменений перезапустите **networking**, для этого выполняем команду:

- **/etc/init.d/networking restart**  
Командой:
- **ifconfig**

проверьте, что изменения вступили в силу, все работает как надо.

Далее приступаем к непосредственной настройке раздачи интернета, для этого поочередно выполните следующие команды в «Терминале»:

- **iptables -A FORWARD -i eth0 -o eth1 -s 192.168.0.0/24 -m conntrack -ctstate NEW -j ACCEPT**
- **iptables -A FORWARD -m conntrack --ctstate ESTABLISHED,RELATED -j ACCEPT**
- **iptables -A POSTROUTING -t nat -j MASQUERADE**

Если необходимые сетевые интерфейсы отличаются от **eth0** и **eth1**, то измените первую строку соответствующим образом. Теперь для конфигурации **gateway** для роутинга между двумя интерфейсами необходимо включить IP-форвардинг командой:

- **sh -c "echo 1 > /proc/sys/net/ipv4/ip\_forward"**

И наконец, последнее замечание: надо отредактировать файл **sysctl.conf**:

- **gedit /etc/sysctl.conf**

Добавляем в него следующие две строки, чтобы осуществить активацию роутинга:

1. **net.ipv4.conf.default.forwarding=1**
2. **net.ipv4.conf.all.forwarding=1**

Если все внесенные вами изменения работают корректно, и вы желаете внести эти настройки в автозагрузку (а именно, вышеприведенные настройки **iptables** теряют активность после перезагрузки системы), то сохраните нынешнюю рабочую конфигурацию **iptables** в файл следующей командой:

- **sh -c "iptables-save > /etc/iptables.up.rules"**

Затем в файл сетевых настроек **/etc/network/interfaces** (**gedit /etc/network/interfaces**) к описанию вашего сетевого интерфейса, из которого к вам поступает интернет (в нашем случае – это **eth0**), добавьте строку:

- **pre-up iptables-restore < /etc/iptables.up.rules**

То есть оно станет таким:

1. **auto eth0**
2. **iface eth0 inet static**
3. **pre-up iptables-restore < /etc/iptables.up.rules**

Но не изменяйте значения в строке **iface**, а добавьте указанную строку последней в разделе **auto eth0**. В результате сохраненные настройки **iptables** будут при перезагрузке ПК «подниматься» автоматически.

Для обеспечения доступа с других машин локальной сети необходимо установить еще два «малюсеньких» пакета:

- **sudo apt-get install dnsmasq**

- **cp /etc/dnsmasq.conf /etc/dnsmasq.conf.bak**

- **gedit /etc/dnsmasq.conf**

В открывшемся файле вносим изменения:

1. **# Укажем интерфейс, который будет слушать dnsmasq**
2. **interface=eth1**
3. **# Укажем адрес, на котором будет находиться dnsmasq**
4. **listen-address=192.168.0.1**
5. **# Укажем dnsmasq слушать только интерфейсы**
6. **bind-interfaces**
7. **# Укажем локальный домен, для нашей домашней сети, это не обязательно**
8. **domain=linux.lan**
9. **# Укажем DHCP-серверу диапазон выдаваемых адресов, длинную маску и время их аренды**
10. **dhcp-range=192.168.0.2,192.168.0.254,255.255.255.0,24h**
11. **# Укажем DHCP-серверу маршрут по умолчанию (default route) выдаваемом клиентам,**
12. **# в нашем случае это адрес интерфейса eth1**
13. **dhcp-option=3,192.168.0.1**
14. **# По идее, можно указать адреса DNS, выдаваемых DHCP-сервером принудительно,**
15. **# если что-то не устраивает в dnsmasq, хотя Клиент и так по умолчанию получает адрес DNS=IP-eth1**

## 16. # ***dhcp-option=6,ip-dns1,ip-dns2,ip-dnsN***

Сохраняем.

Перезапускаем **dnsmasq**:

- **service dnsmasq restart**

Собственно, на этом настройка сервера «для раздачи интернета» завершена: на

каждом ПК, который подключен к данной сети, интернет будет работать надежно!

Если описанные выше действия по подключению и настройке локальной сети у Вас все же вызывают затруднения, обратитесь за помощью к авторам статьи можно по адресу следующему: "Дима Сытник" [dimaarman@gmail.com](mailto:dimaarman@gmail.com).

## **Формування комунікативних компетентностей студентів за допомогою технології розвитку критичного мислення**

**ШАБАНОВА Т.В.**

*викладач української філології*

*КВНЗ «Бериславський педагогічний коледж» Херсонської обласної ради*

**Н**аш світ стає складнішим і динамічнішим, тому інтеграція в сучасне суспільство і пошук свого місця в житті від кожної людини дедалі більших зусиль і компетенцій. Формування **компетентностей** — «володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне ставлення до неї й предмета діяльності» — є однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти.

Концепція мовної освіти в Україні орієнтує на виховання національно-мовної особистості, громадянина, людини, яка шанує українську мову як державну, дбає про належний рівень мовної культури.

Це привертає увагу до мовленнєвого розвитку студентів, розвитку **комунікативних компетентностей** — «здатностей, пов'язаних з ефективним спілкуванням».

Педагогічний досвід свідчить, що, чим глибша прірва між знаннями, потрібними для життя, і тими, що подаються, тим менший вплив навчання на дитину. Тому **першочерговим завданням** викладача є вдосконалення вмінь студентів, що становлять **основу комунікативних компетентностей**:

1) виправдане використання засобів мови для сприймання й створення висловлювань;

2) установлення й підтримання контактів зі співрозмовниками, формулювання запитань і чітка відповідь на них;

3) аргументоване доведення власних думок, участь у дискусіях, дебатах.

**Метою** підготовки комунікативно спроможного випускника є формування компетентно орієнтованої особистості, здатної подолати будь-які деструктивні кризи.

Науково-теоретичне обґрунтування

Достатньо ефективною для формування комунікативних компетентностей студентів є технологія розвитку критичного мислення.

Метою педагогічної діяльності є розвиток критичного мислення — «вмілого відповідального мислення, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження». Як результат, студенти вміють:

- визначати проблему та наявність підтексту;
- перевіряти використані дані;
- аналізувати твердження, що лежать в основі інформації;
- урахувати альтернативні погляди;
- синтезувати здобуті знання, робити висновки;
- приймати оптимальні рішення;
- складати висловлювання відповідно до ситуації спілкування.

**Ідея досвіду:** реалізація технології розвитку критичного мислення на заняттях української мови та літератури забезпечує розвиток і саморозвиток особистості, сприяє формуванню комунікативних компетентностей, міцному засвоєнню програмового матеріалу.

Студенти, що автоматично сприймають викладений педагогом матеріал, не вміють мислити критично. Тому необхідно планувати ситуації активної участі студентів:

дозволяти вільно розмірковувати, робити припущення, установлювати очевидність або безглуздість сказаного. Коли вони повірять, що їхні думки цінні, кожному можна сказати: «Я не згоден», «Я думаю інакше», вони відповідатимуть за власні переконання.

Заняття за технологією розвитку критичного мислення ґрунтуються на трьох фазах (етапах)

### 1. Виклик (актуалізація)

На першому етапі реалізуються такі задачі:

- 1) актуалізація наявних знань з теми;
- 2) активізація пізнавальної діяльності — створенні «інформаційної пустоти», яку студентам хочеться заповнити;
- 3) самостійне визначення студентами напрямів чи аспектів нової теми, яку хотілося б обговорити.

Найдоцільнішими на цьому етапі вважаємо такі прийоми:

- структурований огляд;
- семантична карта (групування);
- припущення на основі запропонованих слів;
- «мозковий штурм»;
- «я досліджую».

### 2. Фаза реалізації смислу (побудови знань)

Якщо на попередній фазі студент ставив запитання «Що це для мене означає?», «Навіщо це мені потрібно?», то на другому етапі він має знайти відповіді, виконуючи певні вправи. Тому необхідно навчити студентів вирішувати дві основні задачі:

1. Як організувати активну роботу з новою інформацією?
2. Як співвіднести новий матеріал з уже відомих і раніше засвоєним?

На цьому етапі уроку радимо надати перевагу таким прийомам:

- діаграма (кола) Вена;
- почергові запитання;
- обмін проблемами;
- «ажурна пилка»;
- читання з маркуванням тексту;
- спрямоване читання з обдумуванням.

Застосування вищенаведених прийомів викликає інтерес до читання, творчості, дає поштовх до вільного мислення, можливість спокійно, упевнено почувати себе в колективі.

### 3. Фаза рефлексії (консолідації)

Мета третього етапу — «вбудовування» нового досвіду, здобутих знань у систему особистісних компетенцій. Студенти мають змогу обмінятися думками, поставити додаткові запитання, оцінити процес навчання тощо.

Для роботи на завершальному етапі пропонуємо використовувати такі прийоми:

- незавершені речення;
- дошка запитань та роздумів;
- твір-п'ятихвилинка;
- сенкан;
- опитування в парі;
- «запитаю й відповім».

Крім того, свої враження від уроку студенти можуть висловити з допомогою **ігрової рефлексії**. Цікавим прийомом, який можна використовувати на будь-якому етапі уроку, є «запитання Сократа». Саме вони визначають глибину розуміння та рівень мислення студентів, оскільки ставити такі запитання вміє тільки той, хто досконало володіє темою, здатний аналізувати, синтезувати, творчо трансформувати інформацію.

Привертають увагу **кооперативні форми** (групові) технології розвитку критичного мислення, які сприяють зацікавленості кожного в результатах навчальної діяльності. Використовуючи їх, доцільно планувати роботу в групі, особливо на уроках розвитку зв'язного мовлення. За таких умов студенти розумітимуть, що від їхніх знань залежить результат групи, відчуватимуть власну відповідальність.

Радимо відзначати успіхи студентів за допомогою **фішок-висловів**, пов'язаних із соціокультурною змістовою лінією, які можна накопичувати або приєднувати до отриманих на занятті оцінок упродовж певного часу.

Застосування технології розвитку критичного мислення на заняттях української мови та літератури сприяє формуванню навичок мислення й мовлення студентів, розвиткові їхніх творчих здібностей, умінь оперувати мовними категоріями. У результаті вони вміють визначати мету конкретної навчальної діяльності, реалізувати план роботи, оцінювати результати власної діяльності, можуть відокремити головне від другорядного, долають сумніви, ставлять запитання, будують судження, шукають зв'язок між предметами.

### Література:

1. Вукіна, Н. Навіщо нам, українцям, критичне мислення? // Відкритий урок. — 2004. — № 9—10. — С. 8—10.
2. Іванов, Д.А., Митрофанов, К.Г., Соколова, О.В. Компетентісний підхід в освіті. Проблеми, поняття, інструментарій // Зарубіжна л-ра в шк. — 2006. — № 23. — С. 16—27.
3. Коростельов, В.В. Формування ключових компетенцій учнів на основі психолого-педагогічної діагностики особистості учня (на уроках української мови та літератури) // Вивчаємо укр. мову та л-ру. — 2008. — № 16—18. — С. 86—90.
4. Марченко, О.Г. Формування критичного мислення школярів. — Х.: Основа: Тріада, 2007. — 160 с.
5. Ралькіна, С.М. Комунікативні компетенції учнів на уроках мови та літератури // Вивчаємо укр. мову та л-ру. — 2007. - № 34. - С. 2-6.
6. Руденко, О.В. Життєва компетенція учнів у вимірі освітніх інновацій // Вивчаємо укр. мову та л-ру. — 2007. — № 24. - С. 2-10.





---

Науково-педагогічний журнал Миколаївщини

№ 4 (4) / 2012

**В.О. ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА**

Тетяна ЛЕБЕДЕНКО

**ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР**

Дар'я СТОРЧЕУС

**НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ**

Неля ХОМКО

Катерина ХАРІЧКОВА

Ірина АНДРОСОВА

Тетяна КОМОВА

**ОРИГІНАЛ-МАКЕТ**

Наталя ХАРИТОНОВА

**ВЕРСТКА**

Олександр РЕЗНІЧЕНКО

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів матеріалів.  
При використанні матеріалів посилання на журнал обов'язкове.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

Підписано до друку 02.04.2012 р.

Формат 60x84/8.

Журнал видається українською, російською та англійською мовами.

Наклад 100 прим.

Розповсюджується безкоштовно.

**ДИЗАЙН**

**Burma  
Production**

**ДРУК**

ФОП Москвін А.А.

м. Запоріжжя

вул. Жуковського, 57

тел. (061) 289-22-00



Copy Art

